

Ikäystävällinen Pyhäjärvi

Hyvinvointikertomus 2019 ja

Hyvinvointisuunnitelma 2021

Kaupunginvaltuusto 22.2.2021 § 5

Jukka Tikanmäki
puheenjohtaja

Kirsti Kinnunen
pöytäkirjan pitäjä

Aila Kauranen
pöytäkirjantarkastaja

Greta Kauranen
pöytäkirjantarkastaja

Sisällys

Alkusanat	1
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	3
1.1. Kaikki ikäryhmät	3
2. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi	10
2.1. Yhteenveto havainnoista	10
2.1.1. Lapset ja lapsiperheet.....	10
2.1.2. Nuoret.....	13
2.1.3. Työikäiset.....	15
2.1.4. Ikäihmiset	18
2.1.5. Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana	19
2.1.6. Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö	20
2.1.7. Turvallisuus.....	21
2.1.8. Koronapandemian toimenpiteet kevättalvi/kevät 2020	22
3. Keskeiset opit ja evästyksset päättyvältä valtuustokaudelta	27
3.1. Hyvinvointikyselyn tulokset.....	27
3.2. Keskeiset hankkeet	32
3.2.1. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)	32
3.2.2. Sumu -hanke	34
3.2.3. Virtaa vapaaehtoisuudesta -hanke.....	35
3.3. Digituki.....	37
4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	38
5. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat	38
6. Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2021	39
7. Kertomuksen vastuutaho ja laatijat	57

Alkusanat

Mitkä asiat tekevät sinun elämästäsi hyvää ja saavat sinut kokemaan olosi hyvinvoivaksi?

Jokainen vastannee hieman eri tavalla, mutta useimmiten vastauksissa toistuvat esimerkiksi turvallinen elinympäristö, viihtyisä koti, läheiset ihmiset, terveys, riittävä taloudellinen toimeentulo, työ, sujuva arki, mukava tekeminen vapaa-ajalla ja luonnon läheisyys. Lopulta siis varsin arkiset asiat johtavat kokemukseen siitä, että elämme hyvää elämää. Tämä on lähtökohtana Pyhäjärven hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen malliin.

Pyhäjärven kaupunkistrategia ohjaa hyvinvoinnin näkökulmasta painopistealueita. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan kaikessa palvelutoiminnassa ja uudistamistyössä. Elinvoiman, sosiaali- ja terveystoimen, osaamisen, sivistyksen ja kulttuurin edistäminen, elinympäristön kehittäminen sekä paikallisen osallisuuden ja demokratian edistäminen vaikuttavat kaikki kaupungin asukkaiden ja yhteisöjen hyvinvointiin. Nämä kaupungin tehtävät ja roolit jopa vahvistuvat. Yhteisen hyvinvointitiedon tuottaminen ja jakaminen sekä hyvinvoinnin yhteinen edistämistyö alueellisten toimijoiden kanssa on keskeistä asukkaiden ja asiakkaiden palvelujen järjestämiseksi.

Kunnilla on lakisääteinen vastuu edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja terveyttä sekä seurata ja raportoida kuntalaistensa hyvinvoinnin tilaa ja kehitystä valtuustokausittain laajassa hyvinvointikertomuksessa valtuustolle. Pyhäjärven valtuusto hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen 25.2.2019. Hyvinvointikertomustiedon perusteella on laadittu hyvinvointisuunnitelma vuosille 2019–2020. Nyt suunnitelmaa on täydennetty vuodelle 2021. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelusta on vastannut kaupunginhallituksen nimeämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet on integroitu kaupungin talousarvioon ja -suunnitelmaan, jolla varmistetaan hyvinvointityön suunnitelmallinen toteutuminen ja palvelujärjestelmän kyky vastata hyvinvointitarpeisiin. Hyvinvointityötä tehdään verkostomaisesti useiden toimijoiden kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä käytetään lyhennettä hyte-työ.

Pyhäjärvi on ollut mukana Pohjois-Pohjanmaan maakunnan hyte- valmistelussa, josta on saatu oppia kaupungin hyvinvointityön jatkovalmisteluun. Toimimme ihmislähtöisen hyte -työn toimintaperiaattein. Toisaalta olemme saaneet viedä Pyhäjärven hyvinvointityön malleja esimerkkeinä muille kuntatoimijoille.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa kuntien terveyden edistämisen aktiivisuutta kuntajohdossa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, liikunnan edistämisessä, perusterveydenhuollossa sekä terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta. Näitä tietoista kaupunki on hyötynyt toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja hyte – johtamisessa. Pyhäjärvellä valmistaudutaan parantamaan hyte-aktiivisuutta ja toimenpiteitä tehdään koko ajan tulosten parantamiseksi. Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyte-valtionosuuden lisäosa eli hyte-kerroin. Hyte-kerroin on kannustin, jonka suuruus määräytyy kuntien tekemän hyte-edistämistyön mukaan. Kannustin on suunniteltu otettavan vuoden 2023 alusta. Kaupungissa tehtävä hyvinvointityö vaikuttaa jo nyt tulevaan lisäosaan. Hyte-kertoimen tulosindikaattoreita on kuusi ja prosessi-indikaattoreita 14. Prosessi-indikaattorit jakautuvat seuraavasti: viisi liikuntaa, neljä peruskoulua ja viisi kuntajohtoa koskevaa indikaattoria.

Vuosittainen hyvinvointikertomus täydentää laajaa hyvinvointikertomustietoa ja suunnitelmaa. Hyvinvointikertomus on koottu ajalta vuosi 2019 - kesäkuu 2020. Uusia päivitettyjä indikaattoritietoja ei ole tarjolla kaikista indikaattoreista, mutta näistä on päivitetty ne, joista uutta tietoa on ollut saatavilla.

Vuonna 2020 alkuvuodesta tehtiin hyvinvointikysely kuntalaisille. Kyselyn avulla saatiin kerättyä kuntalaisilta kokemustietoa hyvinvointityöhön. Kyselyn vastauksia hyödynnetään hyvinvointityössä. Kyselyn tulokset on tiivistetty tähän raporttiin.

Tänä vuonna on viimeistelty Pyhäjärvi-hyvinvointimallia, jonka työstämiseen on hyödynnetty hyvinvointikyselyn tuloksia sekä kuvattu hyviä toimintamalleja. Toimintamalleja kuvattiin lähes 60, näistä arvioitu tiivistäen 30–35 kappaletta. Omaleimaisia pyhäjärvisiä hyviä käytäntöjä tunnistettu noin 25.

Kertomusosioon on koottu tietoa kevään korona-ajasta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä. Raportissa kuvataan myös keskeisiä kaupunkilaisten hyvinvointiin liittyviä hankkeita. Hyvinvointityötä ja hyvinvointijohtamista on tehty Ikäystävällisen Pyhäjärvi -teeman alla suunnitelmallisesti noudattaen kuntastrategian painotuksia elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämisessä.

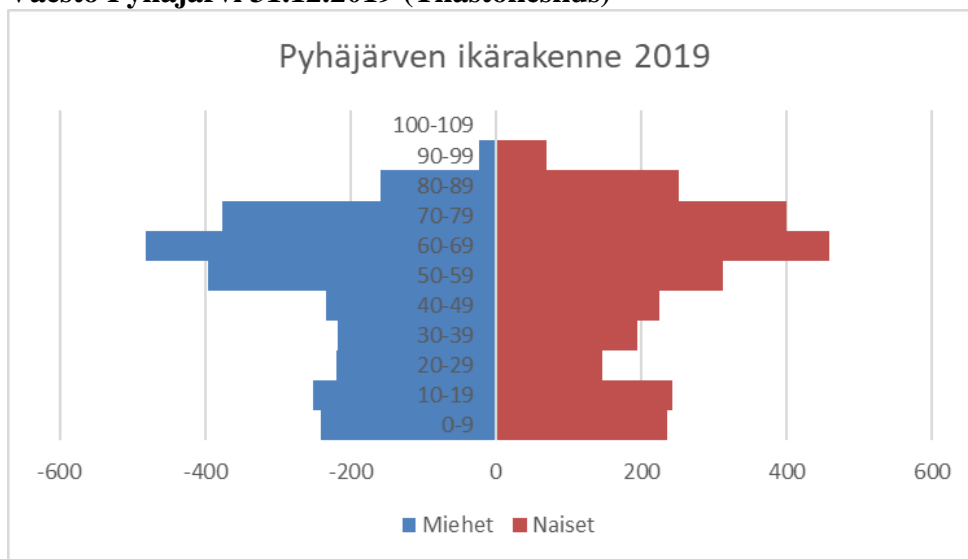
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Vuosittaisessa hyvinvointikertomuksessa nostetaan esiin pyhäjärvisen hyvinvointiin liittyviä vahvuuksia ja haasteita, joissa on tullut selkeää muutosta viimeisen vuoden aikana. Ikäystävällisen, yhteisöllisen ja elinvoimaisen kaupungin keskeinen tehtävä on huolehtia asukkaidensa hyvinvoinnista.

1.1. Kaikki ikäryhmät

Pyhäjärvellä väestön keski-ikä on ollut jatkuvassa nousussa, ja tästä johtuen asukasluku on ollut laskussa vuodesta 1985, syntyvyyden ja muuttoliikenteen pysyessä epäedullisena väestönkasvulle kunnassa. Vuoden 2019 lopussa 34,3 % Pyhäjärven asukkaista oli yli 64-vuotiaita. Asukkaista 14,6 % oli alle 15-vuotiaita. Yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Vuoden 2019 alussa Pyhäjärvellä oli 5.247 asukasta ja vuoden lopussa oli 5.135 asukasta. Myös koko maassa on syntyneiden määrä pienentynyt useana peräkkäisenä vuotena. Pyhäjärvellä syntyi 41 lasta vuonna 2017, 40 lasta vuonna 2018 ja vuonna 2019 syntyi 37 lasta.

Väestö Pyhäjärvi 31.12.2019 (Tilastokeskus)

Syntyperä ja taustamaa sukupuolen mukaan kunnittain. Pyhäjärvi. Lähde Tilastokeskus

	2019		
	Väestö 31.12.		
	Yhteensä	Miehet	Naiset
Pyhäjärvi			
Suomi	5 065	2 577	2 488
ULKOMAAT YHTEENSÄ	66	19	47

Taloudellinen huoltosuhde eli elatusuhde on ollut pitkään korkea, vuonna 2018 se oli 2,06. Suhdeluku kuvaa alueen väestörakennetta työllisten sekä työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien välisenä suhteena. Mitä suurempia arvoja suhdeluvut saavat, sitä heikompi on tilanne. Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien suhdetta työllisiin. Pohjois-Pohjanmaan elatusuhde vuonna 2018 oli 1,5. Väestöllinen huoltosuhde on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden ajan, johtuen ikäihmisten kasvusta väestössä.

Huoltosuhde on nousussa, se oli 95,9 vuonna 2019 kun vuonna 2018 se oli 91,2. Väestöllinen huoltosuhde ilmaisee alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrän 100 työkäistä kohden. Verotulot/asukas oli vuoden 2019 lopussa 3.846 euroa/asukas, mikä on maan keskitason alapuolella, mutta alueen muihin kuntiin verrattuna korkea. Lainakanta on kasvanut isojen investointien myötä ja samalla kaupungin omavaraisuusaste on laskenut.

Pyhäjärvesten terveydentila on keskimäärin huonompi verrattuna muihin Pohjois-Pohjanmaan kuntien asukkaisiin. Ikävakioidut sairastavuusindeksit (THL*ja Kela**) ovat todella korkeat. Vaikka moni pyhäjärvinen voi hyvin, kasaantuu terveyteen ja elinoloihin liittyviä ongelmia. Haasteena onkin väestön terveysterojen kasvaminen väestö- ja ikäryhmien kesken.

***THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu Pyhäjärvi (THL, Sotkanet 27.8.2019)**

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016
Pohjois-Pohjanmaa	133,7	132,2	129,2	125,8	121,9
Haapajärvi	156,7	157,3	157,6	156,7	151,5
Kärsämäki	151,5	166,4	166,2	157,8	137,7
Pyhäjärvi	173,7	172,3	173	165,2	163,9
Reisjärvi	151,0	152,3	149,2	132,5	131,7

* THL:n sairastavuusindeksi kuvaa suomalaisten kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Indeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksissä sisältyvät sairausryhmät ovat syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Indeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja terveydenhuollon kustannusten kannalta.

****Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (THL, Sotkanet).**

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pohjois-Pohjanmaa						113,2
Haapajärvi	130,8	130	134,3	135,2	133,2	127,3
Kärsämäki	145,5	142	139,8	136,6	133,6	135,8
Pyhäjärvi	140,4	142,9	144,5	140,4	141,7	139,3
Reisjärvi	130,1	131,5	129,3	130,9	124,1	126,3

**Kelan sairastavuusindeksi on rekisteritietojen avulla laskettu indeksiluku, joka kertoo, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon (=100). Rekisterimuuttajat ovat kuolleisuus, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus työkäisistä ja kolmantena erityiskorvattaviin lääkkeisiin, rajoitetusti peruskorvattaviin lääkkeisiin tai ruokavaliokorvauksiin oikeutettujen osuus väestöstä.

Terveyspuntarin kansantaudit *, vakioitu Pyhäjärvi (Kela)

	Vuosi	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kansantauti	2018										
Diabetes	123,8	123,5	122,6	124,5	122,2	122,2	125,3	123,2	123,6	118,1	113,8
Psykoosit	171,0	166,0	165,1	167,7	168,8	168,3	170,6	170,2	156,6	156,7	155,9
Sydämen											
vajaatoiminta	181,8	175,1	173,4	170,6	178,5	173,1	185,4	193,2	189,4	200,9	204,5
Nivelreuma	103,0	107,5	107,3	107,0	109,2	107,7	108,4	105,5	114,1	117,1	120,3
Astma	164,5	168,4	170,4	170,2	175,2	173,8	171,2	161,8	153,9	142,7	134,1
Verenpainetauti	142,9	142,2	142,5	142,4	143,8	145,0	143,1	143,6	142,4	140,7	140,0
Sepelvaltimotauti	139,1	137,6	139,2	135,2	134,1	131,8	131,8	129,3	130,9	132,0	129,8
Kansantauti-											
indeksi	146,6	145,8	145,8	145,4	147,4	146,0	148,0	146,7	144,4	144,0	142,6

*Kelan rekisteritietojen avulla laskettu indeksilukuja, jotka kertovat, kuinka yleisiä niin sanottujen kansantautien erityiskorvausoikeudet ovat suhteessa koko maan keskiarvoon (= 100). Laskennassa käytetään vuoden lopun väestötietoja sekä tietoa erityiskorvausoikeuksien voimassaolosta vuoden lopussa.

Kansantautien kokonaisindeksi 146,6 on pysynyt korkeana viimeisen kymmenen vuoden ajan. Pohjois-Pohjanmaan vastaava indeksi on 133,5.

Päihdeasiakkaiden kasvava trendi avohuollossa näkyy Pyhäjärvellä ja Selänteen alueella. Kynnystä päihdepalveluihin on onnistuneesti yhteistyöllä toimijoiden kesken saatu madallettua, mikä näkyy asiakkuuksien määrässä. Päihdeasiakkaiden hoitoa tapahtuu vastaanotoilla, työterveyshuollossa, mielenvireyskeskuksessa ja sosiaalitoimessa. Päihdetyö ja mielenterveysystyö nivoutuvat usein yhteen. Valtakunnallisissa tilastoissa ei aina onnistuta erottamaan päihde - ja mielenterveysasiakkuuksia toisistaan. Päihdepalvelujen kysyntä ja tuottaminen Selänteen palveluna, mm. opioidikorvaushoidot, on viime vuosina lisääntynyt. Kaikkia haitallisesti päihteitä käyttäviä ei saada hoidon piiriin ja osa näistä käyttäjistä ei halua sitoutua hoitoon. Päihdetyöllä saavutetaan parhaiten tuloksia varhaisen puuttumisen kautta (esimerkiksi nuoret) ja panostamalla perheiden hyvinvoinnin tukemiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen. Korjaava päihdetyö tarkoittaa aina myös ennaltaehkäisevää työtä, jolla pyritään ehkäisemään esim. päihteiden käytön tuottamien ongelmien kroonistuminen.

Pyhäjärvellä toteutettiin eri toimijoiden yhteistyönä ennaltaehkäisevän päihdetyön viikolla useita erilaisia tapahtumia hyvinvointiin liittyen. Tapahtumia järjestettiin eri-ikäryhmille, mm. perheille taikuriesitys, nuorille elokuva- ja keskusteluilta ja kirjastossa tietoiskuja. Lisäksi jalkauduttiin kauppoihin ja kaduille tekemään näkyvyyttä ennalta ehkäisevälle päihdetyölle. Selänteen ja kunnan toimijoiden parissa järjestettiin koulutusta kannabiksesta Ehyt Ry:n kautta.

Ennalta ehkäisevä päihdetyö kuuluu jokaiselle toimijalle hyvinvointityön kentällä.

Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta (THL, Sotkanet)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Pohjois-Pohjanmaa	11,4	12,3	11,9	10,9	10	4,1	3,8
Haapajärvi	23,1	21,8	32	16,2	23	25,5	15,8
Kärsämäki	7	8,9	5,6	12,1	9,2	8,4	10,5
Pyhäjärvi	28,6	38,7	36,9	25,9	16,1	17,5	28,1
Reisjärvi	4,4	5,2	5,5	3,9	5,3	4,7	8,8

Pyhäjärvellä koulutustaso on nousemassa vähitellen, joka kuvaa nuorten myönteisempää suhtautumista koulutukseen. Koulutustasomittain ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohden. Pyhäjärviset ovat opiskelleet keskimäärin 2,7 vuotta peruskoulun jälkeen. Koulutustaso tällä hetkellä on selvästi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa alhaisempi. Koulutus ja työllisyys vaikuttavat merkittävästi asukkaiden sosioekonomiseen asemaan.

Koulutustasomittain (THL, Sotkanet)

Vuosi	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Koko maa	337,1	342	348	352,8	356,1	360,7	366,7	375,2
Pohjois-Pohjanmaa	341,1	346,1	351,7	357	360,6	365,1	370,3	377,2
Haapajärvi	261,1	266,3	271,1	277	280	284,9	289,5	294,3
Kärsämäki	233,4	238,9	244,3	248,2	250,7	252,7	259,3	264,8
Pyhäjärvi	241,7	247	252,9	256,4	259,2	263,8	267,1	272,2
Reisjärvi	248,6	250,7	257,8	260,2	264	268,6	271,4	276,3

Terveyden edistämisen aktiivisuutta seurataan kuntajohdossa, perusterveydenhuollossa, liikuntatoimessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa joka toinen vuosi sekä uutena kulttuuritoimessa vuodesta 2019 lähtien. THL:n toimesta kansallisesti. TEA-viisarin pistemäärillä voidaan arvioida aktiivisuutta.

Liikuntatoimen aktiivisuus on Pyhäjärvellä erittäin hyvällä tasolla, ja kuntajohdon terveyden edistämisen aktiivisuus on noussut hyvälle tasolle.

Peruopetuksen TEA-viisarin uusimman mittauksen tulokset tulivat vuonna 2020. Tulos parani merkittävästi edellisestä mittauksesta. Perusopetuksen kokonaispisteet mittauksessa olivat 76 pistettä, kun maan keskiarvo oli 66 pistettä.

Perusterveydenhuolto on arvioitu Ppky Selänteen toimesta THL:lle ja pistemäärä 64 on lähellä koko maan tasoa. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit tulevat kuntajohdosta, perusopetuksesta ja liikunnasta.

Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi
Terveydenedistämisaktiivisuus	68	64
Kuntajohto	72	73
Perusopetus	67	61
Lukiokoulutus	69	..
Ammatillinen koulutus	66	..
Liikunta	74	77
Perusterveydenhuolto	67	64
Kulttuuri	59	45

TEA-viisarin pisteet kuntajohdossa vuodelta 2019. Tulokset ovat parantuneet merkittävästi vuodesta 2017. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>

 Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaan maakunta
Kuntajohto	72	73	68
Sitoutuminen 	77	83	77
Johtaminen 	80	88	83
Seuranta ja tarveanalyysi 	87	93	89
Voimavarat 	45	50	44
Osallisuus 	80	52	80

TEA-viisarin pisteet kulttuuritoimessa vuodelta 2019. Tulos on matalampi kuin Pohjois-Pohjanmaalla. Tulokset julkaistiin 10.10.2019. . <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/index>

 Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaan maakunta
Kulttuuri	59	45	57
Sitoutuminen 	53	41	57
Johtaminen 	69	40	69
Seuranta ja tarveanalyysi 	51	27	36
Voimavarat 	54	62	51
Osallisuus 	56	8	56
Muut ydintoiminnat 	69	92	71

Tea -viisarin pisteet liikuntatoimessa vuonna 2020. Tulokset ovat hyvät verrattuna koko maan tuloksiin. Aineisto päivitetty 10.11.2020. Tulosten tarkempi analysointi käynnistyy.

 Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaan maakunta
Liikunta	72	82	77
Sitoutuminen 	62	62	71
Johtaminen 	83	93	83
Seuranta ja tarveanalyysi 	53	69	64
Voimavarat 	63	85	70
Osallisuus 	95	100	94
Muut ydintoiminnat 	75	82	81

Tea-viisarin pisteet perusopetuksesta vuonna 2019. Tulokset hyvät verrattuna koko maan tuloksiin.

<https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=PkOPP&r=KOKOMAA&r=KUNTA626&r=MAAK17&y=2019&y=2017&y=2015&y=2013&y=2011&y=2009&chartType=pointer&cmp=r>

 Pisteet	Koko maa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaan maakunta
Perusopetus	66	76	65
Sitoutuminen 	60	78	61
Johtaminen 	68	75	69
Seuranta ja tarveanalyysi 	68	83	68
Voimavarat 	57	77	49
Yhteiset käytännöt 	82	82	80
Osallisuus 	65	75	65
Muut ydintoiminnot 	62	60	62

2. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

2.1. Yhteenveto havainnoista

2.1.1. Lapset ja lapsiperheet

Peruspalvelukuntayhtymä Selänteessä otettiin alkuvuodesta 2020 käyttöön Esikko- ja Voimaperheet -menetelmät. Esikko tarjoaa tukea ja apua varhaiseen kielen- ja puheenkehitykseen. Voimaperheet-toimintamalli on Turun yliopiston lastenpsykiatrian kehittämä varhaisen vaiheen ja matalan kynnyksen vanhemmuuden tukiohjelma. Ppky Selänteessä Voimaperheet-toimintamallia tarjotaan ensisijaisesti neljävuotiaiden lasten perheille.

Ppky Selänteen vammaispalvelut ovat järjestäneet kehitysvammaisten lasten perheille Portaatiohjauksen. Ohjauksen avulla perheet ja varhaiskasvatuksen henkilökunta saa apua lapsen kehityksen tukemiseen. Vammaispalvelut järjestävät kouluikäisille kehitysvammaisille aamu- ja iltapäivähoitoa yhteistyössä sivistystoimen kanssa. Lisäksi ovat järjestäneet koululaisten päivähoitoa loma-aikoina yksilöllisen tarpeen mukaan. Perheiden jaksamisen tueksi tarjotaan myös tilapäishoitoa lapsille.

Perhekeskuksen toiminta-ajatusta ja toimintaa selkeytettiin keväällä Ppky Selänteessä perustetun perhekeskuksen sosiaaliohjaajan vakanssin myötä. Tavoitteena on ollut saada lapsiperheiden palvelut koordinoitua selkeäksi kokonaisuudeksi, jossa toimijoiden verkosto pystyy auttamaan nopeasti ja tehokkaasti apua tarvitsevaa perhettä / lasta. Tätä tehtävää tukemaan luotiin niin sanottu huolentunnistamisen malli. Työkalun käytön helpottamiseksi järjestettiin yhteinen palaveri sivistyspuolen toimijoiden kanssa. Työtä perhekeskusverkoston toiminnan kehittämiseksi jatketaan edelleen.

Ryhmämuotoista toimintaa tavoiteltiin perheneuvolan järjestämällä strategiakursseilla ADHD-lasten vanhemmuuden tuen kursseilla. Ryhmämuotoisten toiminnan järjestäminen vanhemmille hakee vielä muotoaan ja ryhmiä ei saatu käynnistettyä osallistujien puutteen vuoksi. Vertaistukea ja kohtaamisia tapahtuu myös vanhempien kesken luontaisesti Perhekeskuksen kohtaamispaikan Aarnolan kerhoissa. Tärkeää hyvinvoinnin edistämistä tehdään yhteistyössä myös kolmannen sektorin kanssa. Esimerkiksi perhekeskuksen kohtaamispaikassa järjestetään vertaistukiryhmiä MLL:n kanssa.

Lapsille ryhmämuotoista toimintaa järjestettiin mm. perhekeskuksen kohtaamispaikka Aarnolassa. Kerhojen toiminnalla on myös tärkeä merkitys lasten vanhempien jaksamiselle. Koululaisille puolestaan ryhmämuotoista toimintaa järjestettiin yhteistyössä Ppky Selänteen lapsiperheiden kotipalvelun ja seurakunnan nuorisotyön kanssa tyttökerhon muodossa sekä sivistystoimen kuraattorin ja Ppky Selänteen sosiaaliohjaajan järjestämässä poikakerhossa. Molemmat kerhot toimivat kutsuperiaatteella.

Ppky Selänteen vammaispalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä 2. asteen oppilaitosten kanssa ja auttavat opiskelijoiden asioiden järjestelyissä. Näin on pystytty ehkäisemään syrjäytymistä ja antamaan tukea tarvitseville.

Ppky Selänteessä on käytössä Neuvokas perhe -menetelmä, joka on valtakunnallinen lapsiperheiden elintapaohjausmenetelmä. Neuvokas perhe toimintaa jatkettiin neuvoloissa elintapaohjauksen tukena. Hyvinvointineuvolan suunnittelu ja toiminnan kehittäminen on edennyt yhteistyössä kouluterveydenhuollon, lastenneuvolan ja Pyhäjärven liikuntapalveluiden kanssa.

Pyhäjärvi siirtyi ensimmäisten kuntien joukossa maksuttomaan varhaiskasvatukseen 1.8.2020 alkaen. Tämä oli yksi syy siihen, että varhaiskasvatuspalveluihin osallistumisaste nousi tavoitteen mukaisesti. Tällä hetkellä 0–6-vuotiaita on varhaiskasvatuksen tai avoimen varhaiskasvatuksen noin 63 % ikäluokasta. Ruotasen ryhmäperhepäivähoito sai syyskuun alussa entiselle Ruotasen koululle ajanmukaiset uudet toimitilat.

Perusopetuksessa ns. yhden alakoulun malli toteutettiin lukuvuonna 2019–2020 ensimmäistä kertaa. Kokemukset ensimmäiset vuodesta olivat hyvät ja toiminta sujui suunnitelman mukaisesti.

Kouluterveyskysely tehtiin alakouluilla 4.- ja 5.-luokkalaisille sekä yläkoulussa 8.- ja 9.-luokkalaisille. Seuraavassa lyhyt yhteenveto tuloksista verrattuna valtakunnan keskitasoon:

- alakoulujen oppilaista 95,8 % kokee olevansa erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä elämäänsä (valtakunnan ka 89,5 %). Yläkoulussa erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä 76,8 % (valtakunnan ka 75,3 %)
- viettää aikaa harrastuksen parissa vähintään kerran viikossa alakoulun oppilaat 86,3 % (valtakunnan ka 89,4 %), yläkoulun oppilaat 97,1 % (95,8 %)
- kokee terveydentilansa keskimukaisesti tai huonoksi alakoulun oppilaat 4,2 % (9,0 %), yläkoulun oppilaat 18,8 % (20,8 %)
- käyttänyt tupakkatuotteita vähintään kerran alakoulu 4,2 % (4,6 %), yläkoulun oppilas tupakoi päivittäin 7,6 % (5,6 %). Raittiiden osuus yläkoulussa 61,8 % (60,7 %)
- pitää koulunkäynnistä alakoulun oppilaat 83,6 % (77,9 %) yläkoulu 59,7 % (60,0 %)
- ei ole kiusattu lainkaan kouluvuoden aikana alakoulun oppilaat 80,8 % (65,9 %), yläkoulun oppilaat 82,6 % (75,3 %)

Kokonaisuutena kouluterveyskyselyn mukaan yläkoulun oppilaiden tulokset olivat hieman maan keskiarvoa paremmat ja alakoulujen keskiarvoa paremmat. Yläkoulun tukitoimenpiteenä keväällä 2018 kokeiluna aloitetun Jopo-luokan (Joustava perusopetus) toiminta vakinaistettiin 2019. Alakouluille on perustettu kaksi koko alakouluja palvelevaa pienryhmää. Lasten ja nuorten asioita on edistetty moniammatillisissa työryhmissä kuten nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ja LAPE-ryhmä. Pyhäjärvellä toteutetaan Lapset puheeksi-työmenetelmää kodin ja koulun yhteistyövälineenä. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrässä pienenä nousua ja lapsiperheiden sosiaalipalveluissa olevien lasten määrä on noussut. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut.

Kaupungin omana palveluna oppilashuollossa on koulupsykologin, ja kahden koulukuraattorin työpanokset. Peruspalvelukuntayhtymä Selänne järjestää kouluterveyspalvelut.

Taulukot kouluterveydenhuollon kyselyn tuloksista (THL, Sotkanet). Kyselyt toteutetaan joka toinen vuosi. Tuloksia ei ole käytettävissä vuodelta 2015 kunnittain. Seuraavat kaksi indikaattoria kuuluvat ns. Hyte-kertoimen tulosindikaattoreihin.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (Sotkanet THL)

Vuosi	2013	2015	2017	2019
Koko maa	16,4	15,7	16,2	16,9
Pohjois-Pohjanmaa	14,5		14,3	15,1
Pyhäjärvi	13,5		30,6	20

Vuonna 2017 ylipainoa oli 8.–9. luokan oppilaissa huolestuttavassa määrin verrattuna mihin tahansa muihin keskiarvoihin. Sen jälkeen on tehty paljon valistustyötä, kiinnitetty hyvinvointityöryhmän kautta huomiota kaikin mahdollisin tavoin mahdollisimman terveelliseen elämään ja tarjottu maksuttomia uinti/ kuntosalivuoroja, ryhmiä, kerhoja yms. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tarkastuksissa on ylipainoon puututtu ja tarjottu mahdollisuutta laboratorionkokeisin, ravitsemusterapeutille jne. Työtä on vielä paljon, mutta Pyhäjärvellä on suunta saatu kuitenkin hyvin laskuun, vaikka valtakunnan tasolla ylipaino lisääntyy ikäluokassa.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuosi	2013	2015	2017	2019
Koko maa	15,9	16,2	18,8	20,9
Pohjois-Pohjanmaa	16,3		18	19,6
Pyhäjärvi	22		17,3	18,8

Pyhäjärvellä 8. ja 9. luokkalaiset kokevat terveydentilansa kohtalaisen hyväksi ja paremmaksi kuin Pohjois- Pohjanmaalla tai koko Suomessa; tosin parin vuoden takaiseen verrattuna arvio on hieman heikentynyt. Nuorten asioita on pyritty kohentamaan koko kaupungin toimilla, nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi, nuorisovaltuustot/ vaikuttajaryhmä. Oppilashuoltotyötä on tehostettu kouluilla. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tilat ja resurssit ovat olleet pääosin hyvät ja oppilaat ovat päässeet juttelemaan huolistaan ja terveydellisiin asioihin on puututtu ja ohjattu tarvittaviin hoitoihin. Ero keskinkertaisen ja huonon välillä - on asiana aika suuri. Jos joka viides kokee terveydentilansa huonoksi, on aihetta huoleen, mutta jos joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi, se on oikein hyvä tuloksena.

Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuosi	2013	2015	2017	2019
Koko maa	13,2	8,9	6,9	5,6
Pohjois-Pohjanmaa	15,3		7,4	5,4
Pyhäjärvi	16,4		9,2	7,2

Tupakointi nuorten keskuudessa on onneksi vähentynyt koko maassa viime vuosien aikana; vuoden 2013 lukuihin verrattuna alle puolet polttaa enää. Pyhäjärvellä kuitenkin poltetaan enemmän kuin koko maassa tai Pohjois-Pohjanmaalla. Tarkasteltavana on, onko tilalle tulemassa nuuska ja vahvemmat aineet. Kouluterveyskyselyjen tuloksen perusteella mm. nuuskan käyttö on kasvussa. Omasta terveydestä huolehtiminen on tullut tärkeäksi nuorten keskuudessa vähän samoin kuin esim. ympäristöasioista huolen kantaminen. Yleisesti tupakoinnista on tehty vaikeampaa ja terveysvalistus sekä hintapolitiikka vaikuttavat osaltaan, mutta nuorten oma asenteen muutos on tärkein tekijä tupakoinnin vähentymisessä.

2.1.2. Nuoret

Perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta kaupungissa tarjotaan lukiossa. Noin 50 % perusopetuksen päättäneistä nuorista jatkaa opintojansa Pyhäjärven lukiossa. Pyhäjärvi osti vuonna 2019 Etsivän nuorisotyön palvelut Jokilaakson Nuorten Tuki ry:ltä. Vuoden 2020 alusta Etsivän nuorisotyö toteutetaan omana palveluna. Etsivä Nuorisotyö työskentelee keskimäärin noin 45 nuoren kanssa ja ohjaa nuoria yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin tai jatkokoulutukseen.

Nuorten vaikuttajaryhmä koostuu pyhäjärvisistä 13–18 vuotiaista nuorista, jonka tehtävä on tuoda nuoria koskevia asioita esille ja toteuttaa niitä. Nuorten vaikuttajaryhmä on toteuttanut eri tapahtumia ja reissuja nuorille, joka edistää nuorten hyvinvointia.

Lukion kouluterveyskyselyn 2019 tuloksista tiivistelmä

	Pyhäjärvi	Koko maa
Omaan elämään tyytyväisyys	85,8 %	74,6 %
Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä	69,4 %	56,6 %
Kunnassa kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa	66,7 %	28,8 %
Harrastaa ohjattua liikuntaa viikoittain	41,2 %	42,7 %
Kokee terveydentilansa huonoksi tai keskinkertaiseksi	25,0 %	19,7 %
Ei syö koululounasta päivittäin	27,8 %	30,3 %
Ylipainoisuus	20,6 %	15,9 %
Raittius	41,7 %	34,9 %

Kouluruokailulla on tuettu lasten ja nuorten tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaille on annettu mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä on tukenut osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kouluruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä koulun ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta oppilaan yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.

Jokaisella vuosiluokalla on mahdollisuus äänestää toiveruokapäivän suosikkiaan kerran kuuden viikon kiertävällä ruokalistalla. Eniten ääniä saanut ruoka toteutetaan koululounaalla. Koululounaalla tarjotaan linjastosta salaattit komponentteina. Oppilailla on mahdollisuus itse valita lautaselleen salaattien raaka-aineet.

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämistä edistettiin kunnan järjestämistä kuuluvalle lakisääteisen kuntouttavan työtoiminnan avulla sekä tarjoamalla paikallisille nuorille kesätoita kunnan omissa yksiköissä ja myöntämällä kesätyöseteleitä nuorten työllistämiseksi paikallisiin yrityksiin ja järjestöihin.

Seuraava indikaattori kuuluu hyte -kertoimen tulosindikaattoreihin:

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (Sotkanet)

Vuosi	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Koko maa	9,4	8,6	8,3	8,3	8,1	7,9
Pohjois-Pohjanmaa	7,7	6,8	6,9	6,7	6,6	7,2
Haapajärvi	6,6	5,6	7	6,5	8,2	8,1
Kärsämäki	7,2	6,2	8,5	6,1	7,3	7,3
Pyhäjärvi	9,7	9,6	9,8	9,7	9,5	9,2
Reisjärvi	7,5	7,4	7,3	6,8	7,5	5,2

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden nuorten prosentuaalinen määrä on laskusuunnassa vuodesta 2016 lähtien. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen johtuu siitä, että nuori ei ole saanut opiskelupaikkaa tai toisen asteen opinnot ovat keskeytyneet. Etsivä nuorisotyö työskentelee ko. nuorten kanssa suunnitellen vaihtoehtoisia opintopolkuja tai saadakseen keskeytyneet opinnot jatkumaan. Työtalo Namolla toimii nuorten työpaja, jossa nuori voi kokeilla erilaisia työtehtäviä ja näin saada suunnan tulevaan opintopolkuun.

Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta (Sotkanet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koko maa	15,9	17,4	17,3	14,4	12,3	11,6
Pohjois-Pohjanmaa	22	23,5	22,8	19,6	15,9	15
Haapajärvi	19,4	18,6	18,9	13,1	11,6	11,6
Kärsämäki	18	12,5	13,6	19,4	12,4	15,2
Pyhäjärvi	16,2	19,6	17	15,4	15,6	20,4
Reisjärvi	12,1	12,9	15,2	11,5	9	10,1

Nuorisotyöttömien määrä lisääntyi vuoden 2018 15,6 %:sta 20,4 %:iin vuonna 2019. Nuorisotyöttömyys on lisääntynyt huolestuttavasti. Nuorisotyöttömyyteen heijastuu myös koulutuksen ulkopuolelle jääminen. Nuorisotyöttömillä on käytössä samat TE-toimiston palvelut kuin muillakin työttömillä.

2.1.3. Työikäiset

Pyhäjärvisen työikäisen päämäärä:

Lähde: Pop-maakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. Viite: Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus, hyväksytty khal 30.9.2019. Pyhäjärven hyte-ryhmä soveltaen.

Työnteko kuuluu olennaisesti suomalaiseen kulttuuriin. Osa elämän mielekkyydestä saadaan työssä selviytymisen tai työssä onnistumisen kautta. Työ tuottaa ihmiselle taloudellista turvallisuutta, luo sosiaalista identiteettiä, tuo sosiaalista tukea ihmissuhteiden muodossa, jäsentää sosiaalista todellisuutta säännöllisen päivärytmin muodossa sekä antaa mahdollisuuden olla tuottava ja hyödyllinen.

“Työ tuottaa mielihyvää ja onnistumisen kokemuksia. Sen merkitys on elämässäni valtavan suuri.”

“Työn tarvitsen, jotta saan ruokaa, asunnon ja muun välttämättömän elämään. Mutta sen ei pitä olla koko elämä.”

“Tärkein merkitys työssä on toisten ihmisten seura. Olen yksineläjä ja tuttavapiirini on pieni, sukulaisiakin vain kourallinen. Ainoa paikka, missä tunnen kuuluvani johonkin porukkaan, on työpaikka.”

Lainaukset Sumu-hankkeelle annetusta palautteesta.

Työttömyys vaikuttaa näihin elämänalueisiin aiheuttaen vaikeuksia toimeentulossa, henkisessä vireydessä ja ajankäytössä. Työttömyys estää pitkäjännitteisen elämänsuunnittelun ja päivä kerrallaan eläminen on tavallista. Työttömyyden pitkittyessä työtön etäännytty yhä kauemmas työelämästä ja työllistymisen kynnyks kasvaa. Työttömyyden pitkittyessä myös syrjäytymisriski kasvaa. Työttömyyden pitkittyminen merkitsee myös ajautumista erilaisten viranomaispäätösten verkostoon, jolloin tunne oman elämänsä hallinnasta ja vaikutusmahdollisuuksista saattaa heikentyä.

“Nyt ollessani työtön haaveilen siitä, että voisin vielä tehdä työtä, josta nautin. Tyytyisin silti vähempäänkin, kunhan tekemisessä on jotain järkeä ja siitä saa palkkaa.”

Lainaukset Sumu-hankkeelle annetusta palautteesta.

Pyhäjärvi työlliset/työttömät

Pyhäjärvi Tilanne	Työvoima	Työllisten määrä	Työttömät työnhakijat	Alle 25- vuotiaat työttömät	Työttömyysprosentti	Avoimet työpaikat	Työmarkkinatuen kuntaosuus, €
30.4.2020	1949	1639	310	41	15.9	17	16.531
30.7.2020	1949	1689	260	36	13.3	8	20.164

Verrattaessa edelliseen vuoteen työttömyysprosentti on noussut. Alle 25-vuotiaita työttömiä on edellisen vuoden heinäkuuhun verrattuna hieman enemmän. Työmarkkinatuen kuntaosuus on kääntynyt selkeästi nousuun verrattuna edelliseen vuoteen.

Pyhäjärvellä työkyvyttömyyseläkettä vuonna 2019 sai 15,1 % 25–64-vuotiaista, joka on vertailukuntia ja Pohjois-Pohjanmaata korkeampi. Koko maan osuus 6,6 %. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien osuus on Pyhäjärvellä 6,8 %, Pohjois-Pohjanmaalla 4,4 % ja koko maassa 3,4 %.

Vaikuttavaan elintapaohjauksen koulutusta ovat saaneet Selänteen palveluksessa olevat sydän- ja diabeteshoitajat sekä fysioterapeutit Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin hallinnoiman Vesote -hankkeen kautta. Kohdennettuja liikuntapalveluja tuottavat monet järjestöt, yritykset ja kaupunki kaikille ikäryhmille, myös työikäisille. Kaupunki työnantajana tarjoaa vuosittain määritellyllä euromäärällä TYKY seteleitä työntekijän käyttöön, joita voi käyttää kulttuuriin ja liikuntaan.

Ruokapalveluissa terveystieteiden keittiöllä huomioidaan aterioiden annoskoot ja erityisruokavaliot. Yhteistyötä tehdään terveydenhuollon ammattilaisten kanssa esim. asiakkaan toipumisen kannalta, tällöin oleellinen tieto välittyy keittiölle, jotta ruoka-annos on asiakkaalle oikeanlainen.

Seuraavat kaksi indikaattoria kuuluvat hyte -kertoimen tulosindikaattoreihin:

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL, Soikanet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koko maa	2,4	2,5	2,5	2,8	2,9	2,7
Pohjois-Pohjanmaa	1,5	1,6	1,6	1,8	1,9	1,7
Haapajärvi	1,8	1,8	2	1,9	1,8	1,4
Kärsämäki	1,1	1,1	0,8	0,9	1,4	1,1
Pyhäjärvi	1,1	1,2	1,5	1,4	1,9	2,2
Reisjärvi	0,8	1,1	1,3	0,8	1,3	1,3

Perustoimeentulotuki on Kelan hoidettavana, kunnat myöntävät täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen. Toimeentulotukea saavien määrä on Pyhäjärvellä alueen tilanteeseen verrattuna korkeahko mutta koko maan tilanteeseen verrattuna kuitenkin kohtalaisen hyvä. On kuitenkin huomioitava, että Pyhäjärvellä toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien määrä on ollut

noususuuntainen, mikä sinällään on huolestuttava kehityskulku. Sosiaalitoimi onkin tiivistänyt entisestään yhteistyötä Kelan kanssa, jotta vaikeimmassa asemassa olevien asiakkaiden tilannetta pystytään moniammatillisen ja tiiviin yhteistyön kautta tehokkaammin parantamaan.

Pyhäjärvellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on huomattavan korkea, mikä luonnollisesti lisää pienituloisuutta ja riskiä toimeentulotuen pitkäaikaiseen tarpeeseen. Edelleen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja panostamista etenkin ennaltaehkäiseviin palveluihin, jotta työkyvyttömyyseläkkeelle ei niin moni pyhäjärvinen joutuisi. On kuitenkin huomioitava, että vuodesta 2014 lähtien työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on hiljalleen koko maassa laskenut ja tämä laskeva trendi näkyy myös Pyhäjärvellä.

Mielenterveyspalveluissa toiminta on toteutunut suunnitellusti ja asiakkaiden tarvitsemaan apuun on pystytty nopeasti vastaamaan. Päihdepalveluissa korvaushoidon tarve on ollut lisääntymässä. Ajoseurantojen määrä on kasvanut ja näkyy toiminnassa. Kotikuntoutuksen ja päivätoiminnan avulla on tarjottu tukea kotona selviämiseen silloin, kun mielenterveyden tai päihdepuolen haasteet asettavat esteitä toimintakyvylle.

Ppky Selänne on järjestänyt kehitysvammaisille päivä- ja työtoimintaa sekä tuettua asumista kotona selviytymisen tueksi. Näillä toimenpiteillä ylläpidetään ja kuntoutetaan toimintakykyä sekä edistetään hyvinvointia.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL, Sotkanet)

Vuosi	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koko maa	7,8	7,4	7,2	6,9	6,7	6,6
Pohjois-Pohjanmaa	9,8	9,4	9,1	8,8	8,7	8,5
Haapajärvi	13,5	13,1	12,3	12,1	12	12
Kärsämäki	15,1	14,1	14,1	14,2	12,7	13,1
Pyhäjärvi	17,5	16,9	16,9	15,9	15,5	15,1
Reisjärvi	13,7	13,7	13,3	12,7	12,4	12,4

2.1.4. Ikäihmiset

Pyhjäjärvisen ikäihmisen päämäärä

Lähde: Pop-maakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. Viite: Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus, hyväksytty khal 30.9.2019. Pyhäjärven hyte-ryhmä soveltaen.

65 - vuotta täyttäneiden määrä kasvaa Pyhäjärvellä vuoteen 2030 mennessä. Vuoden 2019 lopussa väestöstä oli yli 65-vuotiaita 33,8 % kun ennuste vuoteen 2030 41 %. Ikäihmisten kotihoitoon tarve on ollut kasvava ja kotihoitoa on tuotettu lähipalveluna kotihoitaja käynteinä ja yhä lisääntyvästi myös kuvapalvelun avulla etäkäynteinä. Ppky Selänteessä vanhuspalveluissa kerätään RAI-järjestelmän avulla tietoa asiakkaiden toimintakyvystä ja hoidon tarpeesta. 75-vuotta täyttäneistä pyhäjärvisistä 90,6 % asui kotona vuoden 2019 lopussa. Tavoitteena alueella on, että 93 % yli 75-vuotiaista asuu kotona, viime vuosina kotona asuvien määrä Pyhäjärvellä on laskenut. Tarve erilaiselle välimuotoiselle asumispalvelulle on ilmeinen.

Vuoden 2019 aikana omaishoidontuella hoidettuja 65-vuotta täyttäneitä oli yhteensä 70 henkilöä, heistä 75-vuotta täyttäneitä oli 54 henkilöä. Omaishoitajista suurin osa, yhteensä 60 hoitajaa, oli yli 65-vuotiaita. Yksinasuvia 75-vuotta täyttäneitä oli ikäluokasta 56,1 % vuonna 2019. Muistisairaiden osuus ikääntyvästä väestöstä ei ole vähentymässä. Muistisairauksien varhainen tunnistaminen on kehittynyt ja sairauden toteamisen jälkeen henkilöllä on mahdollisuus elää vuosia hyvää ja normaalia arkea. Koska kysymyksessä on etenevä ja parantumaton sairaus, valvonnan ja avuntarve lisääntyy vähitellen. Muistisairas on oiretiedostamaton sairautensa suhteen ja tarvitsee siksi esimerkiksi omaishoitajan ohjausta arjen hallinnassa ja vaaratilanteiden välttämässä. Turvallisen lääkehoidon ja läheisen antaman päivittäisen ohjauksen turvin kotona asumisen on mahdollista pitkäänkin sairauden toteamisen jälkeen. Kotona tapahtuva hoito omaishoidon ja yhteistyössä esimerkiksi kotihoidon kanssa voi siirtää ja vähentää palveluasumisen tarvetta.

Omaishoito ja sitä täydentävät muut palvelut mahdollistavat osaltaan yksilöllisen, ikäihmisen tarpeista lähtevän hoidon suunnittelun ja toteutuksen kotona. Omaishoitajien hyvinvointia ja terveyttä tuetaan toteuttamalla hyvinvointi- ja terveystarkastuksia, järjestämällä pienryhmävalmennusta

ja -koulutusta sekä tarjoamalla yksilöllistä ohjausta ja psykososiaalista tukea omaishoitoperheille. Uutena terveyttä edistävänä toimintatapana on pienimuotoisesti käynnistynyt omaishoitajien ja hoidettavien yhteinen kuntosaliryhmä, jota ohjaa fysioterapeutti. Omaishoitoperheiden hyvinvointia vahvistetaan myös erilaisilla omaishoidon vapaan järjestelyillä. Näitä ovat muun muassa lyhytaikaishoito, sijaishoito, perhehoito ja päivätoiminta. Monet perheet kokevat omaishoidon merkityksellisenä itselleen ja hoidettavalle. Hoitaja ja hoidettava voivat yhdessä vaikuttaa ja päättää ikääntyvän arkea koskeviin asioihin, osallistua toimintoihin voimavarojensa mukaisesti sekä vaalia heille itselleen tärkeitä tapoja ja tuttua arkirytmää. He voivat itse merkittävästi vaikuttaa juuri niihin tekijöihin, jotka myötävaikuttavat kokemukseen kokonaisvaltaista hyvinvoinnista ja elämänlaadusta. Näitä edellytyksiä pyritään vahvistamaan asiakaslähtöisellä ja joustavalla työskentelytavalla sekä suunnitelmallisella omaishoidonohjauksella.

Eläkettä saavien tulotaso on maltillisessa nousussa. Keskimääräinen kokonaiseläke oli vuoden 2019 lopussa 1.451 euroa kuukaudessa. Pohjois-Pohjanmaan sama summa oli 1.568 euroa. Pyhäjärvellä ei ole käytettävissä kokemustietoa, miten ikäihmiset kokevat tulojensa riittävän tarpeellisiin menoihin.

Ruokapalveluissa toteutetaan ravitsemussuositusten mukaista ruuan valmistusta. Terveyskeskuksen keittiöltä, ruokapalveluhenkilöt eivät laita ravintolisiä ruokiin, vaan hoitajat lisäävät ne osastolla ennen ruokailua.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65-vuotta täyttäneillä / 10.000 vastaavan ikäistä (THL, Sotkanet). Tämä indikaattori kuuluu hyte-kertoimen tulosindikaattoreihin.

Vuosi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koko maa	385,1	368,3	368,1	354,2	376,3	368	373,6	370
Pohjois-Pohjanmaa	428,3	390,7	432,3	405,9	424,6	447,1	444,2	436,2
Haapajärvi	717,3	742,5	387,4	510,8	716,3	362,6	576,1	607,3
Kärsämäki	546,2	519,3	508,1	487,8	747,4	686,1	420,3	702
Pyhäjärvi	626,2	755,3	713	568	711,7	505	826,5	608,7
Reisjärvi	863,4	433,4	658,5	507,1	524	543,6	1086,8	696,4

2.1.5. Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana

Kaupungin vapaa-aikapalvelut järjestää eri ikäryhmille toiminta- kulttuuri- liikunta ja nuorisopalveluiden tuottamina. Alle 18-vuotiaille kaupungin liikuntapaikat ovat pääosin maksuttomia. Tämä koskee myös uimahallia kahtena iltana viikossa ja kaupungin ylläpitämää kuntosalia. Liikuntapaikkojen peruskorjausta ja rakentamista jatkettiin teknisen toimesta ja liikuntapaikat ovat pääsääntöisesti hyvässä kunnossa ja tarjonta on laaja. Viimeksi kunnostetut kohteet ovat uimahalli, keskuskoulun monitoimipiha, pesäpallokenttä, latuverkoston parantaminen sekä ikäihmisten tasapainorata sairaalan yhteydessä.

Kaupungin liikuntapalveluiden järjestämissä 18 ryhmässä liikkui vuonna 2019 keskimäärin 250 asiakasta viikossa. Kuusi ryhmistä oli suunnattu lapsille, kuusi työikäisille, viisi ikäihmisille ja yksi erityisryhmille. Uimahallissa kävi vuodessa runsaat 31.000 uimaria. Mainittakoon, että liikuntapalveluiden järjestämässä uimakoulussa kävi uimakouluviikolla yli 100 lasta päivittäin. Nuorisopalvelut järjestää avoimen nuorisotilan toimintaa. Toimintapäiviä vuonna 2019 oli 105 ja näihin osallistui 2.350 nuorta. Lasten ja nuorten leireille, retkille ja tapahtumiin osallistui 4.500 nuorta vuonna 2019.

Kulttuuripalvelut on tarjonnut kaupunkilaisille monipuolisesti tapahtumia ja tukenut yhdistyksiä, taiteentekijöitä ja ryhmittymiä kulttuuritapahtumien järjestämisessä. Kihupäivät, Lasten Kulttuuriviikko sekä Vanhustenviikko olivat merkittävimpiä vuoden 2019 tapahtumista. Lasten Kulttuuriviikon tapahtumiin osallistui 1.200 lasta. Vuoden aikana tapahtumissa oli osallistujia noin 10.800.

Uusi kulttuuritoimintalaki tuli voimaan 1.3.2019. Kulttuuritoimintalain tavoitteilla ja tehtävien tarkemmalla määrittelyllä vahvistetaan kuntien kulttuuritoimintaa perus- ja lähipalveluna sekä lisätään kunnan asukkaiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kulttuuritoiminnan kautta. Vuoden 2019 vaihteessa avattiin kirjasto väistötiloissa (Laitisentie 6). Pyhäjärven kirjastossa oli vuonna 2019 kävijöitä 27.267 ja kirjalainoja 60.619 kun vuonna 2018 40.000 ja kirjalainoja 52.650. Kirjastoauton lainamäärä 35.967. Kävijämäärässä näkyy väistötilojen sijainti. Kirjastossa piipahtajat, lehdenlukijat sekä koululaisryhmät eivät enää tule kirjastoon sen syrjäisen sijainnin vuoksi.

Jokilatvan opiston tuottamiin kansalaisopisto-opintoihin vuonna 2019 ilmoittautui 1.623 opiskelijaa ja kursseja toteutui kursseja 139. Työviikkoja 37 jotka ajoittuivat 7.1.-16.6.2019 sekä 26.8.-15.12.2019.

2.1.6. Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö

Pyhjärvellä toimii 135 rekisteröityä järjestöä, joista suuri joukko toimii erittäin aktiivisesti tuottaen hyvinvointipalveluita kaikille ikäluokille. Kaupunki tekee järjestöyhteistyötä joka sektorilla. Järjestöt ovat merkittävä voimavara hyvinvoinnin ja terveydenedistämässä.

Kaupunki on tukenut järjestöjä avustusten kautta ja auttamalla puitteiden rakentamisessa toimintaan ja tapahtumiin. Järjestöavustuksiin oli vuonna 2019 varattu reilut 100.000 euroa vuodessa ja lisäksi kyläyhteisöille avustuksiin oli varattu yhteensä 19.000 euroa. Avustusten lisäksi järjestöillä on mahdollisuus kokousta maksutta kaupungintalon kokoustiloissa sekä käyttää nuorisotiloja kerhojen ja kokoontumisten pitopaikkana. Järjestöjen kanssa tehdään myös tapahtumayhteistyötä eri tapahtumissa. Järjestöillä on mahdollisuus myös ilmoittaa kaikille avoimet tapahtumansa kaupungin tapahtumakalenteriin. Tapahtumakalenteria markkinoitiin myös Pyhäjärven kaupunki Facebook-sivulla. Kaupunki on varannut henkilöresurssia järjestöjen tueksi. Yhteisöasiamies avustaa mm. hankesuunnitelmien laadinnassa ja haussa.

Vuonna 2017 on aloitettu yhteisohjelman työstäminen. Yhteisöohjelman tarkoitus on kehittää kunta-järjestöyhteistyötä sekä järjestöjen keskinäistä yhteistyötä. Järjestöohjelma tulee sisältämään mm. osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämistä, järjestötoimijoiden osaamisen kehittämistä ja pohdintaa järjestöjen roolista työllistäjänä ja palveluiden tuottajana. Yhteisöohjelmaa on työstetty järjestökyselyn ja järjestötapaamisissa pidettyjen työpajojen kautta. Yhteisöohjelman työstäminen on vielä kesken. Vuonna 2019 järjestettiin kaksi järjestötapaamista. Tapaamiset ovat kaikille järjestöille avoimia iltatapahtumia, joissa on esillä ajankohtaisia asioita, järjestöjen tuomia asioita sekä asiantuntijavierasasioita.

Pyhjärvellä tehdään paljon vapaaehtoistyötä niin yhdistysten kuin yksittäisten vapaaehtoisten kautta. Joulukuussa 2019 palkittiin ensimmäistä kertaa vuoden vapaaehtoinen Verkkorannassa järjestetyssä vapaaehtoisten kiitosjuhlassa. Kiitosjuhla oli yksi vapaaehtoisen viikon tapahtumista. Vapaaehtoisten juhla oli avoin kaikille vapaaehtoistyötä tekeville. Palkitsemista on tarkoitus jatkaa vuosittain.

Vapaaehtoisten viikon tapahtumat toteutettiin yhteistyössä Virtaa vapaaehtoisuudesta hankkeen kanssa.

Järjestöyhteistyön kehittämisessä on tukenut maakunnallinen järjestö rakennehanke. Järjestöyhdyshenkilönä maakuntaan päin toimi yhteisöasiamies.

2.1.7. Turvallisuus

Pyhäjärven kaupunki edistää asumisen ja elämisen turvallisuutta investoimalla ympäristöön. Liikenneväylien peruskorjausta tehdään suunnitelmallisesti ja kevyenliikenteen väyliä rakennetaan soveltuvin osin ja katuvaloja uusitaan ja rakennetaan lisää. Aluesuunnittelun kautta on saatu lisää rakennettavaa ruutukaavaa, jonka toteutumisessa voidaan saada lisää mahdollisuuksia lähipalvelujen toteuttamiseen. Julkisten kiinteistöjen kunnosta pidetään huolta ja kiinteistöille laadittu kunnossapidon suunnitelmat peruskorjaustarpeille, jotka toteutetaan suunnitelmallisesti. Keskustaajaman sataman turvallisuutta on parannettu asentamalla 24/7 toimiva kameravalvonta alueelle.

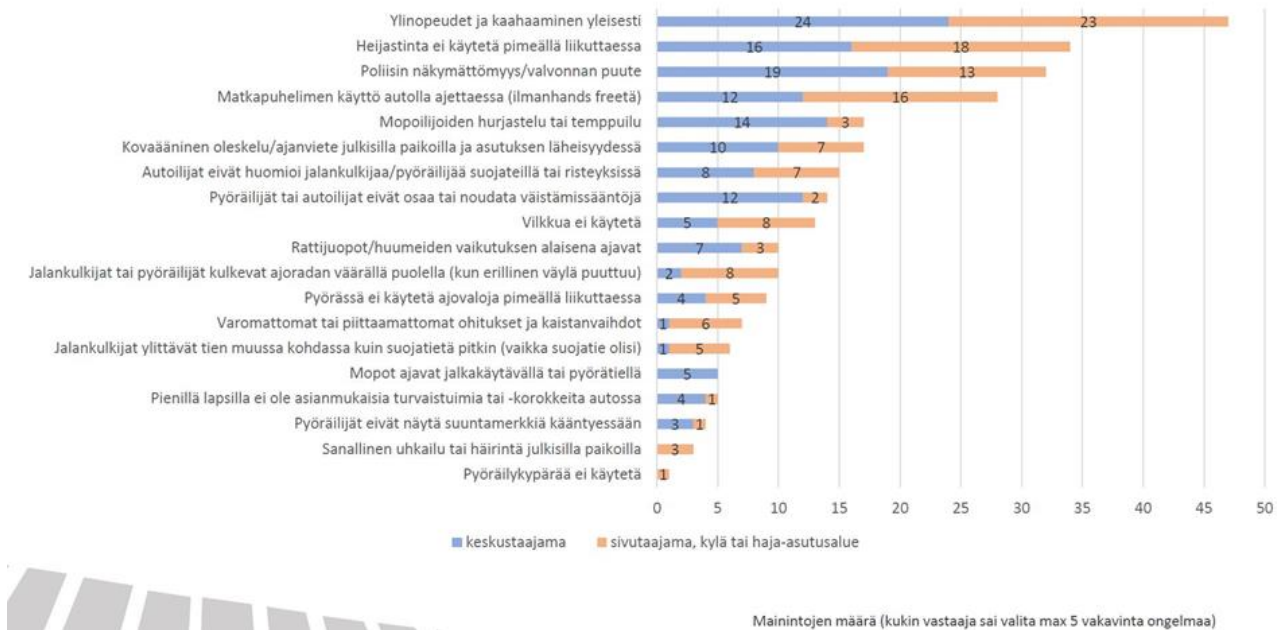
Liikenneturvallisuustyöryhmä teki internetkyselyn nettikyselynä Pyhäjärvisille.

Perustiedot

- Internet-kysely oli suunnattu Pyhäjärvellä asuville ja se oli auki 1.-30.9.2020.
- Vastauksia saatiin yhteensä 71. Vähäisen vastaajamäärän ja tiedon keräämistävän (nettikysely) vuoksi tuloksia ei voi yleistää.
- Vastaajista 65% (n=46) oli naisia, 23% (n=16) miehiä.
- Lähes kaikki vastaajat olivat yli 25-vuotiaita.
- Vastaajista 52% (n=37) asui keskustaajamassa ja 46% (n=33) sivutaajamassa tai haja-asutusalueella.

Yleisimmät ja vakavimmat turvallisuuteen ja käyttäytymiseen liittyvät ongelmat Pyhäjärvellä

2.1.8. Koronapandemian toimenpiteet kevättalvi/kevät 2020

Kevät oli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta merkittävää aikaa. Korona vaikutti ja vaikuttaa edelleen ihmisten hyvinvointiin. Koronapandemian alettua kevättalvella palveluiden tuottajat joutuivat supistamaan palveluita tai miettimään niiden järjestämistä uudella tavalla sopimaan vallitsevaan tilanteeseen.

Poikkeusolojen myötä koulut siirtyivät etäopetukseen ja näin ollen ruokahuoltokin toimi uusin tavoin.

Kokoontumisrajoitukset sulki eri toimijoiden tuottamia palveluita mm. kirjastopalveluita, liikuntapalveluita, päivä- ja viriketoimintaa sekä kerhotoimintaa. Yritystoiminta ja sitä myötä työllisyys myös kärsi koronan vaikutuksista.

Pyhäjärven aktiivinen yhdistystoiminta hiipui kevään ajaksi. Keväällä ja kesällä eri toimijoiden suunnittelemaat tapahtumat peruuntuivat muun muassa kaupungin koordinoimat ikäihmisille suunnattu hyvinvointipäivä sekä kaikille avoin hyvinvointipäivä.

Kevättalvi ja kevät on ollut monelle henkisesti ja fyysisesti raskasta aikaa, koska kohtaamiset ja päivittäinen liikkuminen vähentyi. Eristäytyminen aiheutti yksinäisyyttä, turvattomuutta ja pahaa oloa. Toki poikkeusolot mahdollistivat myös enemmän yhdessäoloa perheissä, kun monet harrastustoiminnot olivat keskeytyneenä.

Koska koronapandemia ei ole vielä ohi, ei kaikkia koronan vaikutuksia kuntaisten hyvinvointiin ja terveyteen voi vielä arvioida.

Koronan muutokset palveluihin sekä uudet palvelut Pyhäjärvellä, kevättalvi/kevät 2020:

- Kaupungin kotisivuille tehtiin koronatieostukselle oma osio, johon kerättiin kootusti koronatieostusta. Pyhäjärven kaupunki Facebook-sivua käytettiin aktiivisesti koronaviestinnässä. Kaupungin ulkoisesta koronaviestinnästä vastasi kaupunginjohtaja. Hyvinvointi-sote projektipäällikkö Arja Rantapelkosen työpanosta käytettiin keväällä valmiussuunnitelman mukaiseen tiedottamispäällikön tehtävään. Tehtävään kuului myös osallistuminen Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviraston kriisiviestijöiden verkostoon.
- Kaupungin kotisivuille koostettiin listaus kaupungin sosiaalisen median kanavista, jotta kuntalaiset löytäisivät tietoa palveluista helpommin.
- Uusia sosiaalisen median kanavia otettiin käyttöön kevään aikana sekä hyödynnettiin olemassa olevia kanavia digitaalisten tapahtumien/tuokioiden järjestämisessä.
- Varhaiskasvatus. Poikkeusolojen aikana keväällä 2020 varhaiskasvatusta järjestettiin väljästi kaikissa hoitopaikoissa. Ensimmäisinä viikkoina koronarajoitusten astuessa voimaan hoidettavia lapsia oli vain 15–25/päivä, mutta määrä kasvoi kesän lähestyessä. Syksyllä ryhmät olivat jälleen täynnä. Poikkeusolojen toiminta sujui annettujen rajoitusten mukaisesti.
- Perusopetus toimi poikkeusolojen aikana keväällä 2020 toimittiin annettujen ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Etäopetukseen siirtyminen teetti kouluille paljon valmistelutyötä, kun yhteyksiä rakennettiin ja henkilökunta kouluttautui käyttämään etätyövälineitä. Opetus sujui kuitenkin mallikkaasti. Toukokuun kahdella viimeisellä viikolla oppilaiden tullessa takaisin lähiopetukseen, huomattiin etäopetuksen toimineen pääosin hyvin ja oppimisvaje oli kenties odotettua vähäisempää. Syksyllä syntyneitä puutteita on päästy paikkaamaan.
- Lukio-opetus keskeytettiin kokonaan koronarajoitusten ajaksi keväällä 2020 lähiopetuksen osalta kokonaan. Ylioppilasjuhlat siirrettiin järjestettäväksi syksyille.
- Ruokahuolto. 18.3.2020 koululaiset joutuivat etäkouluun. Heille jaettiin ruoka-annoksia kotiin 6.4-13.5.2020 välisenä aikana. Ruoka-annoksia ilmoitti ottavansa 330 oppilasta ja niitä valmistettiin n. 6.900. Ruoka valmistettiin keskuskeittiöllä maanantaisin 3 päivän ruuat, torstaisin 2 päivän ruuat ja näinä päivinä ne myös sai hakea keskuskoulun takapihalle laitetusta kojusta.
- Korona aalto pysäytti kaikki liikuntapalveluiden ohjausryhmät maaliskuussa. Tämä asetti liikuntapalvelut uuden haasteen eteen. Tässä vaikeassa tilanteessa Pyhäjärven liikuntapalvelut toteutti ensimmäisenä kuntana Suomessa kaikille kuntalaisille avoimen, maksuttoman verkkovalmennuspalvelun. Palvelun tavoitteena on motivoida kaikki kohottamaan/ylläpitämään omaa lihaskuntoa kotoa käsin. Verkkovalmennus tarjoaa oman kunnan mukaiset ohjelmat niin nuorille, työikäisille ja ikäihmisille. Itse harjoittelu tapahtuu mobiililaitteeseen ladattavan harjoitussovelluksen välityksellä. Verkkovalmennukseen ilmoittautui ensimmäisellä viikolla 320 kuntalaista. Palvelu asetti alussa haasteita varsinkin ikäihmisille, joten verkkovalmennuksen jumppaohjelmat on mahdollista noutaa myös paperiversioina uimahallin postilaatikosta. Verkkovalmennus on avoinna edelleen ja palvelu on tarkoitus juurruttaa osaksi liikuntapalveluiden palvelutarjontaa.
- Korona-aikana lasten liikunnasta vastasi liikuntapalveluiden Kepa kettu. Kepa ohjasi liikuntaa kaksi kertaa viikossa Pyhäjärven kaupungin facebook -sivuilla. Live-lähetykset keräsivät katselukertoja keskimäärin 800/tuokio. Kepa viihdytti perheiden pienimpiä kuukauden ajan.
- Korona-aikana Pyhäjärven kaupunki toteutti yhteistyössä paikallisten liikunta-alan toimijoiden kanssa liikunnan ohjausvideot kaupungin internet-sivuille. Ohjausvideot suunniteltiin siten, että tarjontaa oli aina matalankynnyksen liikunnasta tehokkaampiin

liikuntatuokioihin. Uudet ohjaukset julkaistiin aina kahden viikon välein. Jumpat olivat maksuttomasti käytettävissä toukokuusta heinäkuuhun saakka.

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä/lapsi- ja perhepalveluiden työryhmä kokoontui etäyhteydellä säännöllisin väliajoin kevään aikana. Kokouksissa keskusteltiin eri tahojen tarjoamasta tuesta korona-aikana sekä ilmenneestä tuen tarpeesta.
- Kevään 2020 osalta koronan vuoksi maaliskuun puolesta välistä alkaen kulttuuritapahtumat jäivät toteutumatta. Toteutettiin ainoastaan Kansallisen Veteraanipäivän 27.4. seppeleen lasku sankarihaudalle sekä seurakunta toteutti hartauden. Lisäksi toteutettiin Äitien päivän konsertti striimattuna 10.5.2020 yhteistyössä Jokilaaksojen Musiikkiopiston sekä PaikallisTV Nivalan kautta.
- Jokilatvan opisto. Koronan vuoksi jouduttiin lopettamaan lähiopetus 2–3 viikkoa normaalia aikaisemmin. Osa opetuksesta järjestettiin etäopetuksena kuten taiteen perusopetus sekä musiikki, myös jumppaa oli verkko-opetuksena.
- Pyhäjärven kirjasto suljettiin valtioneuvoston määräyksellä 17.3.2020. Sulun aikana e-kirjaston markkinointia lisättiin, e-kirjastoon hankittiin lisää aineistoa, sekä e-palveluita monipuolistettiin. 4.5.–31.5. Kirjastosta sallittiin uloslainaus. Eli soittamalla kirjastoon tai varaamalla netin kautta, asiakas pystyi hakemaan lainat kirjaston eteisestä. 1.6. kirjastot avattiin noudattaen THL:n ja Avin ohjeistusta. Kirjastoauto oli poissa liikenteestä 17.3–31.5.
- Nuorisopalvelut otti uutena palveluna käyttöön Discordin. Discordissa päivysti nuorisohjaajien lisäksi Etsivä nuorisotyön tekijä. Palvelu on käytössä edelleen. Myös muiden some-kanavien käyttöä tehostettiin. Nuorisopalvelut kasasi viikko-ohjelman, josta nuoret näkisivät mistä meitä tavoittaa mihinkin aikaan parhaiten. Myös etsivä nuorisotyö oli aktiivisesti mukana työstämässä toimintaa. Sosiaalisen median puolella annettiin vinkkejä ja tekemistä eri-ikäisille nuorille.
- 16.3.2020 kuntouttava työtoiminta pysähtyi kokonaan noin kuukaudeksi, koska ohjeistuksena oli, että kuntouttavan työtoiminnan tilat suljetaan. Vaikka tilat suljettiin, Työntalo Namon piti asiakkaitaan huolta koronasta huolimatta. Toiminta pääsi alkamaan uudelleen reilun kuukauden päästä mukautettuna toimintana: tehtiin ulkoalueiden hoitotöitä sekä etäkuntouttavaa työtoimintaa.
- Keväällä 2020 korona pandemia kasvatti Ppky Selänteen lapsiperheiden kotipalvelun kysyntää ja tarvetta. Lapsiperheille pystyttiin järjestämään hyvin tukea ja apua koteihin. Lisäksi perhekeskusten kohtaamispaikoissa toteutettiin yksittäisten perheiden ohjausta ja neuvontaa isompien ryhmien ollessa tauolla. Koronasta johtuen kouluterveydenhuollon tarkastuksia jäi osittain tekemättä keväällä 2020. Lääkärin laajoja terveystarkastuksia tehtiin myös kesäkuussa ja lähes kaikille tarkastus saatiin tehtyä. Kaikki oppilaat eivät saapuneet annetulle ajalle ja nämä tarkastukset siirtyivät syksyyn 2020. Kouluterveydenhuoltoa oli saatavilla koko kevään ajan koronasta huolimatta. Terveystarkastuksia tehtiin myös neuvolassa.
- Mielenterveyspalveluissa toiminta on toteutunut suunnitellusti ja asiakkaiden tarvitsemaan apuun on pystytty nopeasti vastaamaan. Koronasta johtuen keväällä 2020 osa ajanvarauksista on toteutettu puhelimitse. Päihdepalveluissa korvaushoidon tarve on ollut lisääntymässä. Ajoseurantojen määrä on kasvanut ja näkyy toiminnassa. Kotikuntoutuksen ja päivätoiminnan avulla on tarjottu tukea kotona selviämiseen silloin, kun mielenterveyden tai päihdepuolen haasteet asettavat esteitä toimintakyvylle.
- Korona on aiheuttanut huolta ja ahdistusta eri-ikäisten ihmisten keskuudessa. Keväällä koulujen opetuksen siirtyminen etäopetukseen lisäsi kuormitusta kodeissa. Lapsiperheille

pystyttiin järjestämään hyvin apua ja tukea koteihin lapsiperheiden kotipalvelun ja perhekeskusten kohtaamispaikkojen yksilöllisen tuen ja avun turvin. Mielenvireyskeskus järjesti henkisen tuen ensiapua varten virka-aikaan toimivan ensiapunumeron. Lisäksi ihmisille jaettiin tietoa Suomen Mielenveysseuran ympärivuorokauden toimivasta kriisipuhelimesta.

- Ppky Selänne on järjestänyt kehitysvammaisille päivä- ja työtoimintaa sekä tuettua asumista kotona selviytymisen tueksi. Näillä toimenpiteillä ylläpidetään ja kuntoutetaan toimintakykyä sekä edistetään hyvinvointia. Korona kevään aikana päivä- ja työtoimintaa ei järjestetty perinteisellä tavalla, vaan sen toimintatapoja uudistettiin vastaamaan asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita. Toimintaa järjestettiin esimerkiksi asiakkaiden kotona. Lisäksi lisättiin tuetun asumisen tukea sitä tarvitseville asiakkaille. Asiakkaille annettiin yksilöllistä korona ohjeistusta mm. suojainten ja hygienian osalta.
- Pyhäjärven seurakunta. Puhelinsoitot kaikille 70-v. ja sitä vanhemmille seurakuntalaisille, jumalanpalvelusten striimaaminen aloitettiin, päiväkerholaisille kotiin haettavissa askartelu-/puuhapakkauksia ja eri-ikäisille suunnattuja hartausvideoita ym. materiaalia somessa.
- Yritykset tekivät yhteistyötä. Myös lounaan ja kauppatavaroiden kotiinkuljetuspalveluita oli tarjolla. Yrityksillä oli mahdollisuus hakea koronatukia mm. yksinyrittäjien tuki, Business Finlandin tuet.
- Yhdistykset. Vain pienellä osalla yhdistyksistä oli valmius siirtää toimintaa verkkoon. Järjestötapaamisesta kävi ilmi, että vaikka yhdistysten toiminta ei ollut ulospäin näkyvää, niin yhdistykset pitivät huolta jäsenistään muilla tavoin.
- Kaupunki organisoii yhdessä Virtaa vapaaehtoisuudesta hankkeen kanssa asiointiapua riskiryhmäläisille ja yli 70-vuotiaille. Viva-hankkeen toimesta perustettiin Pyhäjärven koronatalokoot fb-ryhmä ja tätä kautta haettiin vapaaehtoisia asiointiapua toteuttamaan. Valmiuslain käyttäminen päättyi 15.6.2020. Koronatalokoot jatkuivat 17.8.2020 saakka. Viiden kuukauden aikana vapaaehtoisia oli yhteensä 31 ja he auttoivat yhteensä 37 taloutta/henkilöä, joista 23 autettiin viikoittain säännöllisesti asioineissa.
- Hyvinvointiryhmässä käytiin läpi eri toimijoiden hyvinvointia edistäviä toimintatapoja kevään ajan. Kaupungin toimesta lähetettiin Ppky Selänteen, seurakunnan ja kaupungin yhteinen tietopaketti yli 70-vuotiaille koteihin.

Koronatalkoiden asiointiapu Pyhjärvellä

- Koronatalkoihin ilmoittautui mukaan 31 vapaaehtoista.
- Vapaaehtoiset auttoivat 5kk aikana yhteensä 37 taloutta/henkilöä, joista 23 autettiin viikottain ja säännöllisesti kauppa-asiointissa.

- Yläympyrän tupa, matalan kynnyksen kohtaamispaikka, suljettiin 17.3.2020 koronaepidemian vuoksi. Yläympyrän tupa avattiin jälleen supistetuin aukioloin (arkisin klo 9–13) 20.7.2020. ”Koronasulun” aikana hankkeen työntekijät keskittyivät koronatalkoiden koordinointiin. Koronatalkoiden lisäksi kevät ja kesä 2020 hanketyöntekijät: Puhelinvaihte ja -ringit. Tarve Yläympyrän tuvan puhelinringeille vähäistä. Puuhaloota Yläympyrän tuvan pihassa – viikoittainen puuhavihkonen kotiin täytettäväksi. Toiminta alkoi 25.5.2020 ja päättyi elokuun 1. viikolla). Tuotettu 11 puuhavihkosta. Vihkosia haettiin 8–14 kappaletta viikottain. Kesäkuussa käynnistyivät pihaporinat. Pihaporinoita järjestettiin Yläympyrän tuvan pihalla 1–3 kertaa viikossa sään salliessa. Pihaporina päivän hanketyöntekijä oli tavattavissa ulkosalla klo 9–12. Mukavaa yhdessä oloa, keskustelua ja tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa. Vilman kahvitaukiot facebookissa. Suunnitellut tapahtumat mm. Naapuripäivä, vapaaehtoistoiminnan kehittäminen (riksapyörä ja kulttuuriluotsitoiminta) ja koulutukset peruuntuivat taikka siirtyivät myöhempään ajankohtaan.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) avasi huhtikuussa koronavirustilanteeseen liittyvän ylimääräisen avustushaun. Pyhäjärven Sydänyhdistys ry haki ylimääräisessä avustushaussa rahoitusta Digiloikalla kohtaamisiin -hankkeelle Virtaa vapaaehtoisuudesta -hankkeen työntekijöiden ja Pyhäjärven kaupungin yhteisöasiamiehen tuella. Digiloikalla kohtaamisiin -hankkeen tarkoituksena on pyhäjärvisien järjestöjen tukeminen digiloikassa koulutuksien, tuotetun materiaalin ja muiden keinojen avulla. Poikkeustilassa järjestötoiminnan järjestäminen on ollut haasteellista, jopa mahdotonta. Heinäkuussa alkanut puolivuotinen Digiloikalla kohtaamisiin -hanke tukee järjestötoimijoita ottamaan uusia digitaalisia keinoja ja työkaluja toiminnan toteuttamiseen nyt ja tulevaisuudessa.

Kesän aikana palveluita ryhdyttiin vähitellen avaamaan. Toimintoja pyrittiin järjestämään ulos, jos se oli mahdollista.

3. Keskeiset opit ja evästyksset päättyvältä valtuustokaudelta

3.1. Hyvinvointikyselyn tulokset

Kaupungin ensimmäinen hyvinvointikysely kuntalaisille toteutettiin ajalla 19.2. -15.3.2020 verkkokyselynä sekä mahdollistettiin paperilomakkeella vastaaminen. Vastaajia oli **338**, joista miehiä 84, naisia 242 ja yksi muu. Vastaajista alle 18-vuotiaita - 24 -vuotiaita oli 17, 25 – 64 -vuotiaita oli 152 ja 65 -vuotiaita – yli 75 -vuotiaita oli 118.

Talouteen kuuluminen. Vastaajista 124 (38 %) asui puolison/kumppanin kanssa ilman lapsia, yksin asui 96 (29 %), 75 (23 %) asui puolison/kumppanin ja lasten kanssa, 15 (5 %) asui lasten kanssa sekä 20 (6 %) vastasi muu kohtaan.

Asuinpaikka. Vastaajista 164 (50 %) asui keskustaaajamassa, 156 (47 %) keskustaaajaman ulkopuolella ja 9 (3 %) ei asunut Pyhäjärvellä.

Kysymykseen **kuinka onnellinen sanoisit olevasi ottaen kaikki asiat huomioon** vastasi 320 henkilöä. Asuinpaikalla ei ollut merkitystä onnellisuuden kokemukseen. Kysymykseen **kuinka suuri merkitys luontoympäristöllä ja vesistöllä on onnellisuutesi ja hyvinvointisi kannalta** vastasi 312 henkilö. Asteikko oli molemmissa kysymyksissä 1 – 10 (1 =hyvin onneton ja 10=hyvin onnellinen)

Vastanneiden onnellisuudesta tuli keskiarvosana 7,9.

Luontoympäristön merkitys onnellisuuteen ja hyvinvointiin kohosi vastauksissa keskiarvosanaan 8,7.

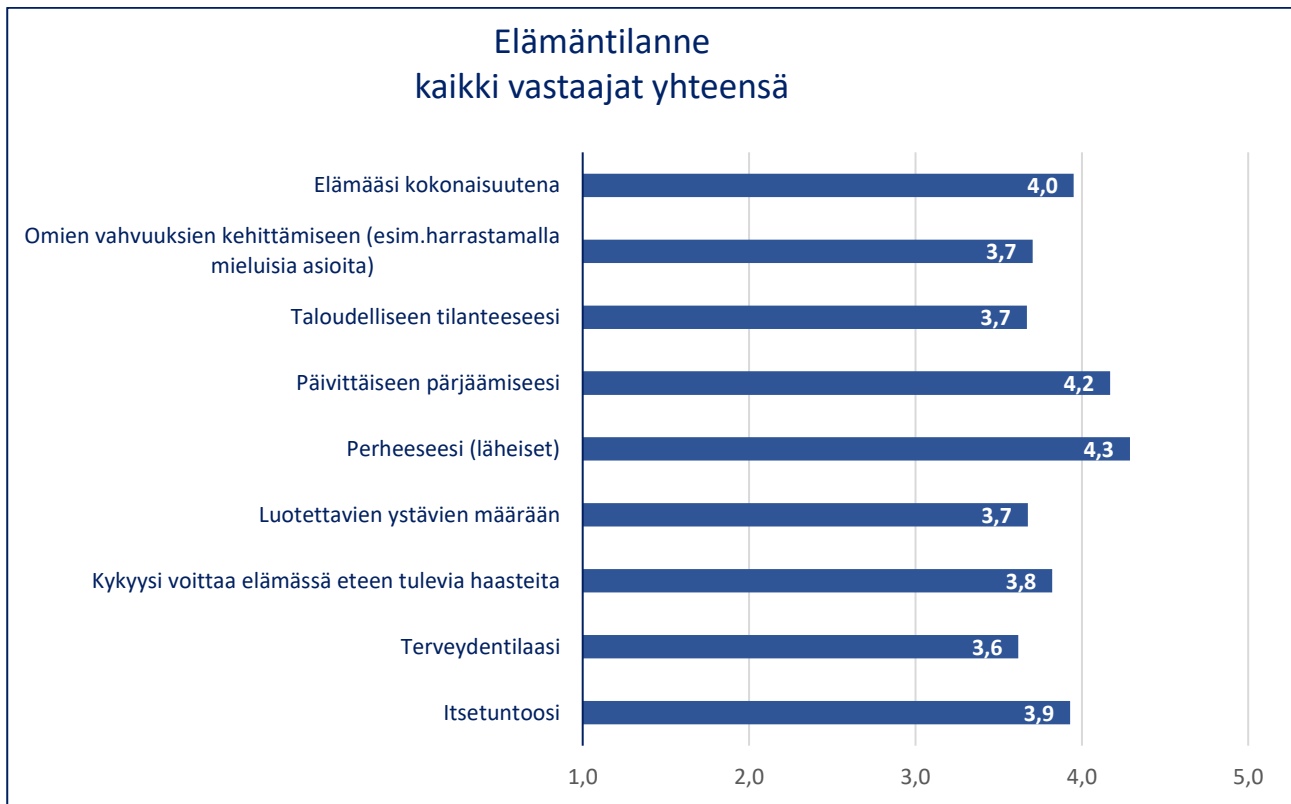
ONNELLISUUS

LUONTOYMPÄRISTÖN MERKITYS

Taulukko vastaajien elämäntilanne. Kysymyksessä pyydettiin ajattelemaan nykyhetkeä ja tyytyväisyyttä seuraaviin asioihin asteikolla 1-5. 1=erittäin tyytymätön ja 5 = erittäin tyytyväinen.

Elämään kokonaisuutena oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 78,1 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 18,2 % vastaajista ja tyytymättömiä oli 3,6 %.

Omien vahvuuksien kehittämiseen oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 62,8 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 25,3 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 11,8 % vastaajista.

Taloudelliseen tilanteeseen oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 63 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 24,5 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 12,6 % vastaajista.

Päivittäiseen pärjäämiseen oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 82,1 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 14,5 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 3,3 % vastaajista.

Perheeseen (läheisiin) oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 84,7 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 10,5 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 4,9 % vastaajista

Luotettavien ystävien määrään oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 62,0 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 20,2 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 17,8 % vastaajista.

Kykyyn voittaa elämässä eteen tulevia haasteita oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 69,8 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 22,5 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 7,7 % vastaajista.

Terveystilaan oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 62,5 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 27,4 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 10,3 % vastaajista.

Itsetuntoon oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 78,2 % vastaajista, kohtalaisen tyytyväisiä oli 21,5 % vastaajista, erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 4,3 % vastaajista.

Taulukko. Asuinalueen tuottama hyvinvointi. Kysyttiin kuinka paljon... (asteikolla 1 – 5, 1= ei lainkaan ja 5 =erittäin paljon).

Pyhäjärvi tarjoaa mahdollisuuksia hyvään elämään tulevaisuudessa vastasi 31,9 % hyvin tai erittäin paljon, kohtalaisen paljon 38 % ja melko vähän tai ei lainkaan 30,1 %.

Tunnekokemus vaikuttaa itseä koskeviin asioihin Pyhäjärvellä hyvin tai erittäin hyvin oli vain 15 %:lla vastaajista, kohtalaisen paljon 32,4 %:lla vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 52,7 %:lla vastaajista.

Kaupungin poliittisiin päätöksentekijöihin luotti hyvin tai erittäin paljon vain 16,9 % vastaajista, kohtalaisen paljon 32,2 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 50,9 %.

Kotikaupungin luonnosta nauttivat hyvin tai erittäin paljon 86 % vastaajista, kohtalaisen paljon 9,1 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 4,8 % vastaajista.

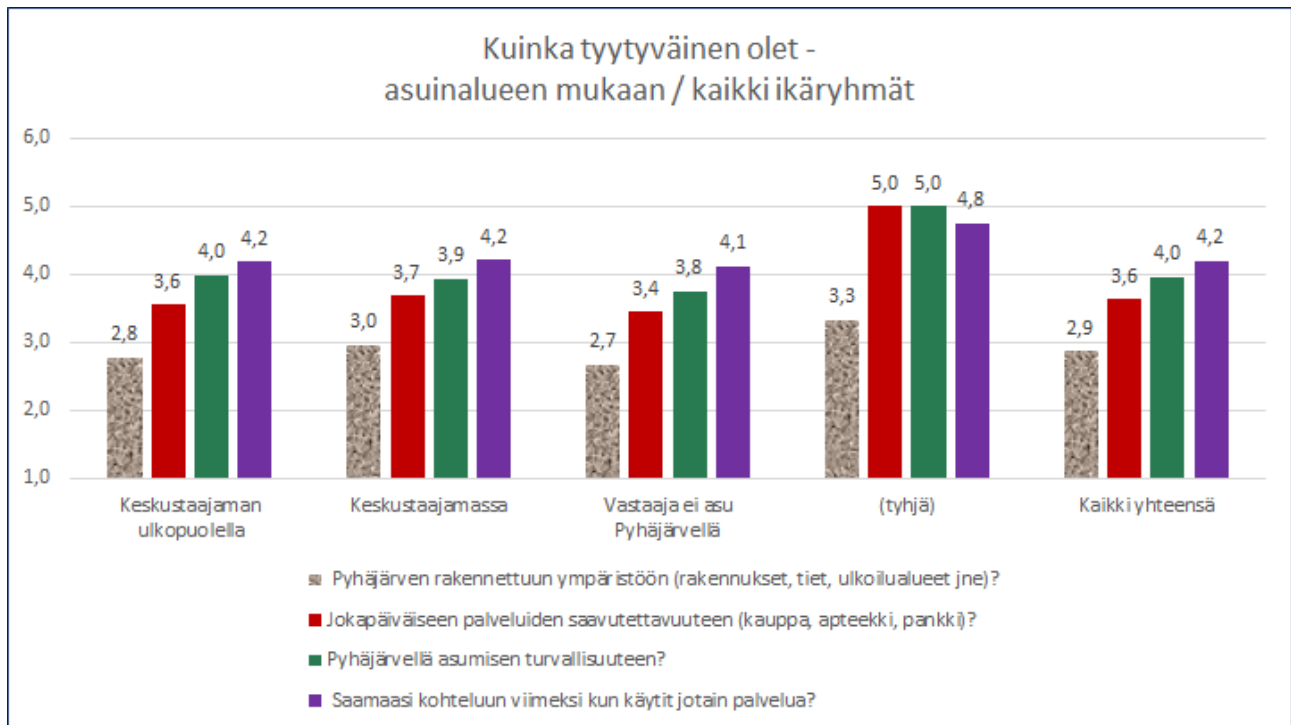
Mieluisten ihmisten kanssa halutessaan vietti aikaa hyvin tai erittäin paljon 71,5 % vastaajista, kohtalaisen paljon 20,9 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 7,6 % vastaajista.

Terveydentilasta huolta piti hyvin tai erittäin paljon 74,7 % vastaajista, kohtalaisen paljon 19,2 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 6,1 % vastaajista.

Mielekkäitä asioita teki hyvin tai erittäin paljon 72 % vastaajista, kohtalaisen paljon 20,3 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 7,7 % vastaajista.

Kirjastossa, konserteissa ja muissa vastaavissa kulttuuripalveluissa kävi hyvin tai erittäin paljon 30,3 % vastaajista, kohtalaisen paljon 30,9 % vastaajista ja melko vähän tai ei lainkaan 38,9 % vastaajista.

Taulukko. Kuinka tyytyväinen olet, keskiarvona (1–5)

Pyhäjärven rakennettuun ympäristöön oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 24,2 % vastaajista, melko tyytyväisiä 41,6 % vastaajista ja melko vähän tai erittäin tyytymätön 34,2 % vastaajista.

Jokapäiväiseen palveluiden saatavuuteen oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 60,5 % vastaajista, melko tyytyväisiä 28,3 % vastaajista ja melko vähän tai erittäin tyytymätön 11,2 % vastaajista.

Pyhäjärvellä asumisen turvallisuuteen oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 75,4 %, melko tyytyväisiä 17,2 % ja melko vähän tai erittäin tyytymätön 7,3 % vastaajista.

Saatuun kohteluun kun käytti viimeksi jotain palvelua, oli hyvin tai erittäin hyvin tyytyväisiä 82,7 % vastaajista, melko tyytyväisiä 12,8 % vastaajista ja melko vähän tai erittäin tyytymätön oli 3,8 % vastaajista. Työikäiset ja ikäihmiset olivat tyytyväisimpiä eniten terveyspalveluihin ja toiseksi eniten kauppapalveluihin. Nuorten vastauksista ei saatu tähän koostetta niiden vähäisyyden vuoksi.

MIKÄ EDISTÄÄ PYHÄJÄRVISTEN HYVINVOINTIA?

Avoimeen kysymykseen saatiin runsaasti vastausmateriaalia. Vastaukset analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä ja viitekehyksenä käytettiin Pohjois-Pohjanmaan maakunnan hyvinvointisopimuksessa hyväksyttyä ihmislähtöistä hyvinvointikäsitettä sekä eri ikäisten ihmisten hyvän arjen ja mielekkään elämän teemoitusta. (POP-maakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto 2019, soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017).

Nuorten hyvinvointia edistäviä tekijöitä ei esitetä vastausten vähäisyyden vuoksi.

Työikäisten vastaukset tiivistettynä teemoittain alla olevassa kuvassa. Vastaajien määrä oli 198.

PYHÄJÄRVISEN TYÖIKÄISEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT

Työikäisten hyvinvointia edistää vastaajien mukaan eniten ja tärkeimpänä työ ja toiminta. Seuraavat tekijät ovat siinä suuruusjärjestyksessä kuin vastaajat toivat esille: Harrastukset ja harrastusmahdollisuudet, perhe ja ystävät, liikunta- ja hyötyliikunta, terveyspalvelut, liikunta- ja vapaa-ajanpalvelut, turvallisuus ja rauhallisuus, ympäristö ja luonto, terveys/oma kunto, asuinpaikka ja koti, sosiaaliset ihmissuhteet, taloudellinen toimeentulo, järjestö- ja vapaaehtoistyö sekä positiivinen asenne.

Ikäihmisten vastaukset tiivistettynä teemoittain alla olevassa kuvassa. Vastaajien määrä 118.

PYHÄJÄRVISEN IKÄIHMISEN HYVINVOINTIA VAHVISTAVAT

Ikäihmisten hyvinvointia edistää eniten ja tärkeimpänä terveys/oma kunto. Seuraavat tekijät ovat siinä suuruusjärjestyksessä kuin vastaajat toivat esille: Perhe ja ystävät, ympäristö ja luonto, liikunta- ja hyötyliikunta, asuinpaikka ja koti, harrastukset ja vapaa-aika, turvallisuus ja rauhallisuus, terveyspalvelut,

peruspalvelut, taloudellinen toimeentulo, kansalaisopisto, sosiaaliset ihmissuhteet, järjestö- ja vapaaehtoistyö, aktiivinen ja positiivinen elämänsäsenne sekä digipalvelut.

Hyvinvointikyselyssä kerättiin myös aineistoa mitä kehittämällä hyvinvointia voidaan parantaa. Aineistoa käsitellään ja hyödynnetään talousarviosuunnitelman, hyvinvointisuunnitelman ja valmisteilla olevan Pyhäjärven hyvinvointityön mallissa.

TOP 12 lista tiivistettynä toiminnoista, joita tulisi kehittää hyvinvoinnin edistämiseksi:

- **Terveyspalvelut.** Nämä palvelut tulee säilyttää/turvata nykyisellään. Lisää vakilääkäreitä, erikoislääkäripalveluja, kuntoutusta. Työterveyshuoltoa kehitettävä. Neuvola- ja kouluterveydenhuollon palvelut turvattava, koululääkäri saatava vakinaisesti. Päivystys tulee olla paikkakunnalla.
- **Yrityksiä, kauppapalveluja, matkailupalveluja**
- **Työpaikkoja lisää**
- **Julkisten liikenneyhteyksien parantaminen**
- **Tiestön kunnon parantaminen/ylläpitäminen**
- **Keuyen liikenteen väyliä lisää.** Erityisesti Pyhäjärvi-Emolahti-Honkavuori välille.
- **Toisen asteen koulutuspaikkoja**
- **Yleisilmeen ja viihtyvyyden parantaminen**
- **Monitoimitalo-kulttuuri-kirjastotalo**
- **Kirjastopalvelujen kehittäminen ja uudet tilat**
- **Kulttuuripalveluja lisää ja monipuolisesti**
- **Osallistamisen ja tiedottamisen parantaminen**

3.2. Keskeiset hankkeet

3.2.1. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)

Pyhäjärvi mukana LAPE muutosohjelmassa vuosina 2015–2018. LAPE-työn siltausvuosi 2019 menossa, jossa Pyhäjärvi on aktiivisesti mukana.

Kehitystyö Pyhäjärven näkökulmasta:

- Perhekeskus-toimintamalli (palveluiden verkosto) sisältää Pyhäjärvellä perhekeskuksen kohtaamispaikka Aarnolan lisäksi paljon muutakin.
- Varhaiskasvatus ja koulu hyvinvoinnin tukena
- Selänne on kehittänyt lastensuojelun systemistä toimintamallia, lapsiperheiden sosiaalipalveluja, palveluohjauksen toimintaa ja eroneuvolapalvelua.

Perhekeskus Pyhäjärvellä on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen verkosto, palveluiden kokonaisuus, joka koostuu Selänteen tuottamista sote -palveluista, kaupungin sekä järjestöjen ja seurakuntien palveluista ja toiminnoista. LAPE-toiminnan arvot Pyhäjärvellä ovat 1) perhekeskeisyys, 2) tasa-arvoisuus, 3) inhimillisuus ja 4) tasa-arvoisuus.

Johtaminen koordinointi: Vastuuhenkilönä toimii sivistysjohtaja. LAPE-yhteyshenkilönä kaupungilta on toiminut yhteisöasiamies 2/2019 asti. 3/2019 alkaen LAPE-yhteyshenkilöinä ovat Selänteen hyvinvointijohtaja ja kaupungin hyvinvointi-sote projektipäällikkö.

Perhekeskuksen tehtävät:

- Yhteensovittaa kaupungin ja Selänteen sekä järjestöjen ja seurakuntien palveluita ja toimintaa
- Luo myös rakenteita ja sisältöä lapsi- ja perhepalveluihin
- Palvelujen kokonaisuus, joka sisältää lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä edistävät, kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut

Verkoston palvelut ja toiminnot:

Perhekeskus verkostoi nyt osittain erillään olevia palveluja siten, että jokainen lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun.

Perhekeskukseen kuuluvat:

- äitiys- ja lastenneuvolan sekä ehkäisyneuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin palvelut
- lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu
- puhe-, toiminta- ja fysioterapeutin sekä tarvittaessa ravitsemusterapeutin palvelut
- kasvatusta- ja perheneuvolan psykologin ja sosiaalityöntekijän palvelut
- lastenvalvojien palvelut
- lapsiperheiden sosiaalityö palvelut
- erikoissairaanhoidon asiantuntemus ja lastensuojelun tuki
- avoimen kohtaamispaikan palvelu Aarnola

Perhekeskukseen kehitetään palveluja myös kouluikäisille ja nuorille. Perhekeskuksen palveluverkostoon kuuluvat lisäksi varhaiskasvatus, kunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta, seurakunnat ja järjestöt.

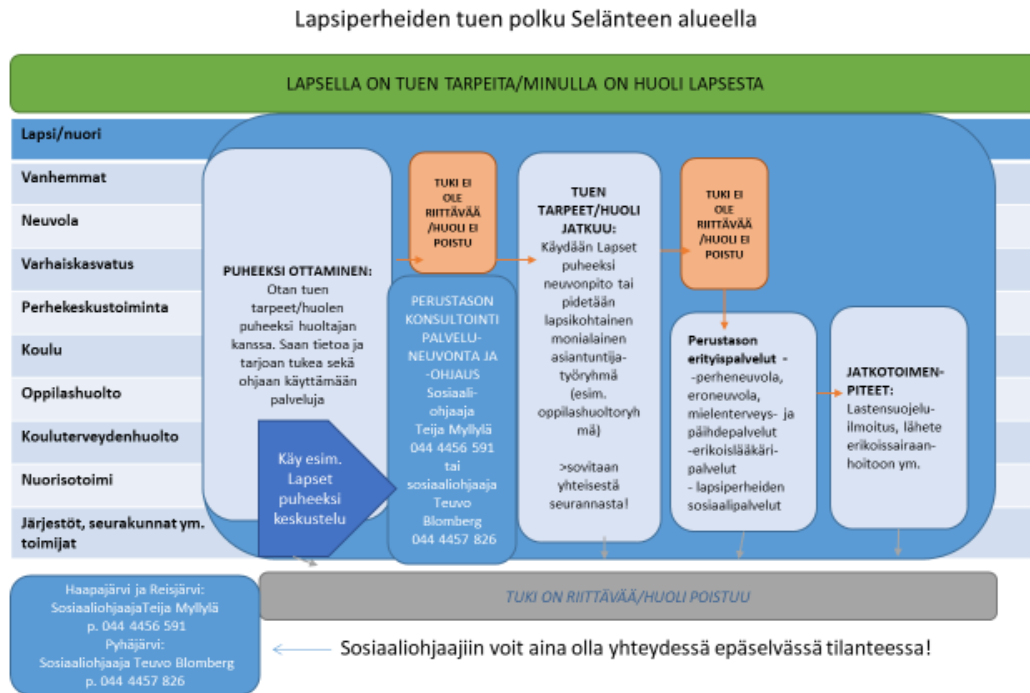
Yhteistoiminta perhekeskuksen toimijoilla:

- Perhekeskuksen työntekijät tekevät työtä tiiviisti yhdessä. Näin perheen tarvitsema asiantuntemus saadaan perheelle nopeasti ja joustavasti.
- Perhekeskus toimii lähipalveluperiaatteella, joka tarkoittaa sitä, että palvelut ovat helposti saavutettavissa lasten ja perheiden arkiympäristöjen läheisyydessä sekä ovat toimivien kulku- ja liikenneyhteyksien päässä tai jalkautuvat kotiin.
- Palveluja tuotetaan myös verkkopalveluina.

Muuta:

- Lapset puheeksi -keskustelujen käytännöistä on sovittu ja seurannasta vastaavat viranhaltijat on nimetty.
- Lähtitavoitteena Pyhäjärvellä on kehittää yhteisöllistä opiskelijahuoltoa
- Toimivat yhteistyökäytännöt rakennetaan koulun ulkopuolisiin lapsia ja nuoria tukeviin toimijoihin uuden lain periaatteiden mukaisesti.
- Kodin ja koulun välisen työskentelyn kehittämisessä otetaan myös oppilaiden vanhemmat mukaan.

Kuvaus lapsiperheiden tuen polusta Selänteen alueella. Lähde: Hyte/LAPE työryhmä/Selänne

Vaikutus hyvinvointisuunnitelmaan: LAPE-työ jatkuu ja laaditaan LAPE juurruttamis- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2021–2025.

3.2.2. Sumu -hanke

Suuntana muutos, SUMU -hanke, päättyi huhtikuun lopussa Pyhäjärvellä. ESR -rahoitteista SUMU -hanketta toteutettiin ajalla 1.3.2017 – 30.4.2020. Kehittämishankkeen tukimuoto liittyi työllisyyden ja osaamisen edistämiseen sekä sosiaaliseen osallisuuteen. Hankkeen päätavoite oli työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen. Hanketyöntekijät toteuttivat sosiaaliseen kuntoutukseen verrannollista työtä, joka saavutti kaikkiaan 78 asiakasta. Heistä työhön ohjautui 14 henkilöä. Heistä kahden urapolku johti yrittäjyyteen. Opiskelun aloitti 6 henkilöä ja kuntouttavaan työtoimintaan ohjautui 16 henkilöä.

Asiakkaiden työkykyarvio tehtiin Kykyviisari kyselyllä. Aloittaneiden työkyvyn keskiarvo oli 6,18 ja lopettaneiden keskiarvo oli 7,13. Kokonaistilanne nousi keskiarvosta 62,7 keskiarvoon 73,2. Seurannassa olivat myös tarkemmin ko. kyselyssä osallisuus, mieli, arki, taidot ja keho, joissa oli osoitettavissa merkityksellisen positiivisia tuloksia. Asiakkaat olivat hankkeen kirjoilla minimissään kuukauden ja pisin aika oli puolestaan melkein kaksi vuotta. Tämä kertoo siitä, että asiakkaiden tilanteet ovat hyvin vaihtelevat ja he tarvitsevat yksilöllistä apua. Toiset etenevät pienen tuen avulla, mutta toiset tarvitsevat pitkäaikaista ja tiivistä tukea.

Hankkeen aikana hyvinvointia lisääviä asioita olivat läsnäolo, kuunteleminen ja hyvä tavoitettavuus. Asiakkaita tuettiin työnhaussa ja tehtiin yhdessä työhakemuksia ja ansioluetteloita. Asiakkaiden tilannetta ja palvelutarvetta kartoitettiin keskustelun yhteydessä ja tarvittaessa asiakkaita ohjattiin

hänelle sopiviin palveluihin, kuten Mielenvireyskeskuksen palvelujen piiriin ja työttömien terveystarkastukseen. Tarvittaessa asiakkaita ohjattiin päihdekuntoutukseen. Asiakkaat tarvitsivat apua myös viranomaisverkostossa, jolloin heitä autettiin verkkoasioinnissa ja lomakkeiden lähettämässä. Yhteistyö oli tiivistä erityisesti TE-toimen, terveys- ja sosiaalitoimen, TYP-verkoston ja Mielenvireyskeskuksen kanssa.

Ryhmätoiminnot olivat tärkeä osa SUMU:n toimintaa. Niissä vahvistettiin osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Samalla asiakkaat saivat vertaistukea toisiltaan. Ryhmissä käyneet henkilöt saivat uusia tuttavuuksia ja näkivät näin myös vapaa-ajalla toisiaan. Ryhmätoimintojen avulla moni on uskaltanut kokeilla uusia asioita, joita ei olisi ilman hankkeen toimintaa harkinnutkaan.

Merkittävää on, että Suuntana muutos -hanke teki näkyväksi sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen. Jatko on tähän suunniteltu ja sosiaalista kuntoutusta toteuttaa Pyhäjärvellä Peruspalvelukuntayhtymä Selänne. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteistyömallin toteutus on suunniteltu yhteistyössä kaupungin kanssa. Toimintaan on varattu yhden henkilön työpanos yhteisesti Pyhäjärvelle, Haapajärvelle ja Reisjärvelle. Hankkeessa esille tulleet kokemukset ja osoitetut asiakashyödyt nopeuttivat uuden toimintamallin aloittamista.

Vastaavana projektityöntekijänä toimi Minja Liuska vuoden 2019 alusta alkaen ja hän oli työssä hankkeessa koko sen keston ajan. Marita Kärkkäinen-Rytkönen oli projektityöntekijänä hankkeen loppuajankana.

3.2.3. Virtaa vapaaehtoisuudesta -hanke

Hankenimi: Virtaa vapaaehtoisuudesta -hanke

Hallinnoija: Pyhäjärven Sydänyhdistys ry

Toteutusaika: 2018–2020, (hanke aloitettu 15.3.2018, joten mahdollisuuksia jatkaa keväälle 2021 taloustilanteen mukaan). Tarkoituksena hakea Ylämpyrän tuvan ja Vaparivaihteen toimintamalleille kohdennettua toiminta-avustusta, joka on tarkoitettu rajattuun vakiintuneeseen yleishyödylliseen toimintaan hankeavustuksen päätyttyä (STEA- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus).

Kohderyhmä: Kotona asuvat pyhäjärviset ikäihmiset.

Yhteistyökumppanit/verkostot: Pyhäjärven kaupunki, Peruspalvelukuntayhtymä Selänne ja pyhäjärviset järjestöt ja yhdistykset

Tavoitteet: 1. Ikääntyvien sosiaalisen elämän ja turvallisuuden lisääminen keskustassa ja eri kylillä: luodaan mahdollisuuksia tyydyttäviin sosiaalisiin kohtaamisiin sekä edistetään toiminta- ja osallisuusmahdollisuuksia sekä tavoitetaan toiminnan ulkopuolelle jääneet ja saadaan he toimintaan mukaan 2. Vapaaehtoistyön tekemisen helpottaminen tiedottamisen ja ”työnvälityksen kautta”: lisää vapaaehtoisia toimijoita sekä vertaisohjaajia eri ikäryhmistä sekä keskustassa että kylillä 3. Yhteisöllisyyden lisääntyminen: vuorovaikutusta ja toimintaa yhdessä (eri ikäryhmien kesken) sekä järjestöjen yhteistyö lisääminen 4. Kylien ja järjestöjen voimavarojen lisääminen

Toteutuksesta: Ylämpyrän tupa – toimintamalli. Matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa tarjotaan mm. keskusteluapua, toimintakerhoja, vapaaehtoistyön ”työnvälitystä” sekä ”palveluohjausta”. Tupa on kaikille avoin kohtaamispaikka, myös toimintaryhmille. Ylämpyrän

tupa avoinna kaikkina arkipäivinä klo 9–15 ja lauantaisin klo 10–13 (koronasulun jälkeen arkisin klo 9-13), tarvittaessa viikonvaihteessa, jolloin erityisesti pyritään ottamaan huomioon juhlapyhien yksinäisyyttä korostavat piirteet. Tuvalla järjestetään toimintatuokioita toiveiden ja tarpeiden mukaisesti mm. peli-, muistelu-, laulu-, jutustelu- ja asiantuntijatuokioita. Lisäksi jatkossa tuvalla järjestetään erilaisia tapahtumia ja tempauksia kalenterivuoden mukaan. Tarkoituksena on luoda kaikille avoimia osallisuuden ja aktiivisen elämäntavan mahdollisuuksia sekä samalla tukea henkistä hyvinvointia ja mielen vireyttä.

Vaparivaihde-toimintamalli. Vaparivaihde yhdistää sekä yhdistystoiminnan ja kylien tukemisen että vapaaehtoistoiminnan ja vertaisapu -toimintamallit. Vaparivaihde toimii vapaaehtoistoiminnan välittäjänä Pyhäjärvellä. Vaihde yhdistää vapaaehtoisia tarvitsevat ja vapaaehtoiset. Vaparivaihteen avulla myös yhdistykset voivat nostaa näkyvämmiin esille vapaaehtoistoimintaansa ja kuinka siihen pääsee mukaan. Vaparivaihde toimii tiedon keskuksena, joka ohjaa ja välittää tietoa toimijoiden kesken. Vaparivaihde.fi-sivuston kautta voi etsiä tietoa ja ilmoittautua mukaan avun tarvitsijana/vapaaehtoisena/yhdistyksenä: 1.Vapaaehtoiseksi haluaville vapaista vapaaehtoispaikoista, koulutuksista ja tietoa yleisesti vapaaehtoistoiminnasta, 2. Yhdistyksille tarjoaa alustan, jonne voi ilmoittaa omia vapaaehtoispaikkoja, sekä kertaluonteiset: esim. talkoot, tapahtumat että pitempiäaikaiset: esim. ystävätoiminta, kerhojen ohjaus, yhdistystoiminta ja 3.Apua tarvitseville vapaaehtoisapua.

Hankkeessa Vaparivaihteen kautta keskitytään seuraavaksi luomaan Pyhäjärvelle kaksi uutta vapaaehtoistoiminnan muotoa: pyöräluotsitoiminta (ikäihmisten elinpiirin laajentaminen pyöräluotsien ajamalla riksapyörällä) ja Vaparipankki, joka mahdollistaa keikkaluonteisen auttamisen. Lisäksi yhteistyötä tehdään Pyhäjärven kaupungin mm. kulttuuriystävätoiminnan kanssa.

Vapaaehtoisten viikko ja vapaaehtoisten Kiitos-juhla. Valtakunnallista vapaaehtoisen viikkoa vietetään marras-joulukuun vaihteessa. Viikon ja Kiitos-juhlan tarkoituksena on tuoda vapaaehtoistoimintaa näkyvämmäksi sekä kiittää vapaaehtoisia tärkeästä ja pyyteettömästä työstä. Vapaaehtoisten viikko sisältää infotilaisuuksia vanhoille ja vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille ja mahdollisuuksien mukaan virkistys- ja koulutussisältöä. Vapaaehtoisten viikko järjestettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2019 Pyhäjärven kaupungin ja Virtaa vapaaehtoisuudesta -hankkeen toimesta.

Tuotokset/Hyödyt: Yläympyrän tuvan malli. Ikäihmisille luodaan ja toteutetaan helposti lähestyttävää osallisuus- ja toimintamahdollisuuksia (kohtaamispaikka, kerhotoimintaa, koulutuksia, tuokioita ja tapahtumia). Yläympyrän tuvan toimintamalli kohtaamispaikkana, osallisuus- ja toimintaympäristönä on juurtunut Pyhäjärvelle. Järjestöihin ja seuroihin kuulumattomat ovat päässeet halutessaan mukaan kerhoihin tai vapaaehtoistoimintaan. Vertaistukea kaipaavat ihmiset saavat Yläympyrän tuvan kautta matalan kynnyksen keskusteluapua ja virikettä. Toimintamallit ja -muodot mahdollistavat osallisuuden ja ”ryhmään” kuulumisen ja näin lisätä sosiaalista hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta ja aktiivinen elämäntapa kehittyy. Pyhäjärvellä yhteisöllisyys lisääntyy ja tieto ja toimintamallin muutos tukee yhdessä tekemistä.

Yläympyrän tuvalla on kohdattu ja tutustuttu uusiin ihmisiin, saatu uusia ystäviä sekä vaihdettu puhelinnumeroita. Osalle tuvan toiminnasta on tullut päivittäistä rutiinia ja tuvalla käydään vaihtamassa kuulumiset muiden kävijöiden ja työntekijöiden kanssa. Osalle tuvan tuokioista on tullut tärkeä osa viikkorutiinia. On ollut hienoa nähdä, että alkuun ”ujo” henkilö tai uudessa elämän vaiheessa oleva, on osallistunut toimintaan uudelleen ja uudelleen. Se, että pystymme edes yhdelle henkilölle järjestämään merkityksellistä ja mieluista odotettua toimintaa, vaikuttaa positiivisesti

yksilön hyvinvointiin, vähentäen yksinäisyyttä ja turvattomuuden kokemuksia, on merkityksellistä. Toiminnan vaikutuksena on yksilön toiminnan muutos ja osallisuuden lisääntyminen.

Järjestetyt koulutukset, asiantuntijaluennot, tietotekninen opastus ja ohjaus palveluiden piiriin tukee ikäihmisen kotona pärjäämistä ja lisää turvallisuuden tunnetta. Esim. yhteistyössä järjestetyt luennot ovat antaneet tärkeää tietoa osallistujille ja muuttanut heidän käyttäytymistään (osataan hyödyntää palveluliikennettä tai käyttää tablettia mm. pankkiasioinnissa).

Kasvavat kävijämäärät ja käyntikerrat kertovat toiminnan merkityksestä. Esimerkiksi Ylämyyrän tuvalla käyntikerrat ovat kasvaneet koko ajan ja edelleen toiminnan piiriin tulee tutustumaan uusia kävijöitä (2–6 uutta henkilöä kuukaudessa, ennen koronaepidemian kiihtymisvaihetta).

Vaparivaihe-malli. Vapaaehtoistoiminta on tullut näkyväksi ja voi pidemmällä aika välillä muuttaa vaparikulttuuria ja arvostusta positiivisemmaksi. Pyhäjärviset tietävät, mistä löytää tietoa vapaaehtoistyöstä ja keneltä apua voi kysyä. Hanke on tukenut ja kouluttanut vapaaehtoistoimijoita, joka on vahvistanut heidän valmiuksia ja jaksamista tärkeän asian äärellä. Käynnistyvät uudet vaparimuodot (mm. riksapyörä) mahdollistavat eri sukupolvien kohtaamiset ja lisäävät ikäihmisten arkiaktiivisuutta ja elinpiiriä.

Vapaaehtoisten viikko ja Kiitos-juhla on juurtunut vuosittaiseksi perinteeksi.

Vaparivaihe-toimintamallin vaikutuksia ei voida vielä täysin todentaa, mutta pidemmällä aikavälillä toivotaan, että vapaaehtoistoiminnan eteen tehty työ toisi uusia vapaaehtoistoimijoita Pyhäjärvelle, vapaaehtoistoiminnan näkyvyys/saavutettavuus on parantunut/helpottunut, uudet vapaaehtoiset lisäävät ikäihmisten hyvinvointia ja laajentavat heidän elinpiiriään sekä vapaaehtois-kulttuuri muuttuu; toiminnan arvostus kasvaa.

Kylien ja järjestöjen voimavaroja ja toiminnan järjestämismahdollisuuksia on vahvistettu koulutuksien, kartoitusten, s-postilistan ja tilojen käytöllä. Tiedottamiskulttuurin eteen on tehty töitä, jotta yhteistyön tekemisen lisäksi vältettäisiin päällekkäisyyksiä. Yhteisöllisyyden lisääntyminen näkyy siinä, että yhteistyön tekeminen on lisääntynyt. Hanke on järjestänyt yhteistyötahojen kanssa isompia tempauksia/tapahtumia yhteistyötahojen kanssa. Hanke on saanut aikaan uudenlaista nostetta yhteistyöhön/keskustelukulttuurin herättelyssä, jonka myötä toivottavasti pidemmällä aikavälillä yhdessä tekemisen kulttuuri vahvistuu entisestään ja hävitetään "me ja te"-asettelu toiminnasta. Yhdessä ja erikseen tekeminen on tukenut osallisuutta ja aktiivista elämäntapaa sekä järjestäjien/yhteistyökumppaneiden että osallistujien/jäsenien kohdalla.

3.3. Digituki

Vuoden 2019 aikana koulutettiin digitutoreita ikäihmisten digivertaisohjaajiksi. Digitutor koulutuksen alkamisesta tiedotettiin eri kanavissa sekä vierailulla eläkeläisjärjestöjen tilaisuuksissa. Digitutoreiksi koulutettiin kymmenisen henkilöä. Digitutor koulutusten lisäksi järjestettiin kaikille avoimia tietokoneen ja älypuhelimien käyttökursseja. Digitutor toiminnan käynnistäminen ja kurssit jäivät koronapandemian alun vuoksi kesken, mutta kesken jääneet toteutettiin syksyn 2020 aikana. Koulutus ja kurssit järjestettiin Geronet-hankkeen kautta Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston järjestämänä.

Kursseja ja tukea ovat antaneet monet muutkin tahot Pyhäjärvellä. Muun muassa Jokilatvan opisto on järjestänyt kursseja, kirjasto opastaa e-aineiston käytössä ja yhdistykset ovat järjestäneet kursseja ja opastusta jäsenilleen esimerkiksi Eläkeliiton Pyhäjärven yhdistys digiohjausta.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisen digituki-hankkeen tuella aloitettiin Pyhäjärven digituen mallin suunnittelua. Yhteisöasiamies toimi digituen yhdyshenkilönä. Vuoden 2020 aikana käynnistetään Digituen verkosto kokoaminen. Verkoston tehtävänä on muun muassa kartoittaa digituen tarjoajia ja digituen tarvetta. Lisäksi kootaan kaupungin kotisivuille tietoa paikallisesta digituesta.

4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Hyväksytty valtuustossa 26.6.2018 § 50

5. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

Päivitetyt ohjelmat ja suunnitelmat 2018–2019

Lastensuojelusuunnitelma 2017–2020, hyväksytty khall 12.2.2018 § 36

Työllistämisen palkkatukimallin uudistaminen, hyväksytty khall 14.5.2018 § 132

6. Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2021

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu osin elinkaarimallin mukaisesti. Tavoitteena on, että tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja mittarit ovat yhtenäiset kaupungin talousarvion ja -suunnitteluvuosien kanssa sekä Selänteen talousarvion ja -suunnitteluvuosien kanssa niiltä osin kuin suunnitelma on yhteistä. Hyvinvointisuunnitelman arviointi tapahtuu osavuosikatsauksissa ja toimintakertomuksissa tilinpäätöksen yhteydessä. Laajassa hyvinvointikertomuksessa esitetty hyvinvointisuunnitelma vuosille 2019–2020 on päivitetty vuodelle 2021.

Hyvinvoinnin painopisteitä vuodelle 2021 ovat

- Tukea myönteisille elintavoille ja terveyskäyttäytymiselle
- Tukea digiosaamiseen
- Tukea mielenhyvinvointiin ja päihdehaittojen ehkäisyyn
- Luontoympäristö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Taide ja kulttuuri vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Järjestöyhteistyö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Osallisuus ja vaikuttaminen vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Viestintä on ihmislähtöistä

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lapset ja nuoret saavat riittävästi tukea	Varhaiskasvatuksen erityisen tuen tarpeisiin pystytty vastaamaan	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käytettävissä Varhaiskasvatuksen kuraattorin työpanos 1pv/vko Tarvearviointia kehitetty esimerkiksi LPM -keskustelun avulla Koulutusta tarjottu	LPM-keskustelujen määrä vähintään 75 % perheistä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssi käytössä. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työn sisällön jakaantuminen yksilö/yhteistyö Koulutuspäivien määrä/hlö vähintään nykyinen
	Perheille joustava päivähoitomalli.	Päivähoidon resurssit turvattu.	Päivähoidon osallistumisaste noussut.
	Koulujen oppilashuollon riittävyys turvattu (tämän tilalle). Koulujen oppilashuollon palvelut	Nykyinen henkilöstömitoitus oppilashuollossa Monialainen/yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuoltotyö Koululääkäripalvelu	Kouluterveyskyselyn tulokset säilyneet valtakunnan keskitasoa parempina. Kuraattorityön jakaantuminen yhteisölliseen ja yksilötyöhön. Koulupsykologintyön jakaantuminen: yhteisöllinen työ ja oppimisvaikeuksien tuki ja muu yksilökohtainen työ Monialaisen/yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän kokoontumiskerrat.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Nuorisotilat ja sähköiset palvelut mm. Discord käytössä	Nuorisopalvelut	Kävijämäärät
	Eriyasisiantuntijoiden saatavuus	Puheterapeutti, toimintaterapeutti Perheneuvola, sosiaalityöntekijä- ja ohjaaja, lääkäri	Jonotusajan pituus ja asiakasmäärät
	Eri toimijoiden koordinointi	LPM -yhdyshenkilöitä HYTE/LAPE -ryhmä LAPE yhteyshenkilöt	LAPE-ryhmän toiminta jatkunut
	Erialaisten perheiden tarpeiden huomioiminen	Toimijoiden välinen yhteistyö Oppilashuollon resurssit säilyneet Hankerahoitusta hyödynnetty	Toimintamalleja kehitetty varhaiskasvatuksessa ja kouluissa
	Voimaperhemalli otettiin käyttöön neuvoloissa 4 vuoden ikäisten perheille. Lisäksi aloitetaan 3-vuotiaiden perheille kokeiluna levittää ko. toimintamalli käyttöön. Tavoitteena antaa ohjausta ja neuvontaa vanhemmille, ehkäistä varhaisessa vaiheessa ongelmien syntyä sekä ehkäistä lasten myöhäisempää syrjäytymistä. Selänne	Neuvolan terveydenhoitajat, ohjaus digitaalisina ostopalveluina Turun yliopiston kautta	Tukea tarvitsevien määrä, aloittaneiden sekä ohjelman läpikäyneiden määrä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Perhekeskustoimintamallin syventäminen ja toiminnan sujuvoittaminen	Lasten ja nuorten ja perheiden parissa toimivat	Yhteiset kokoontumiset Sujuva yhteistyöprosessi
	Lapsiperheille tarjotaan riittävästi tukea kotiin. Lapsiperheiden kotipalvelu tarjoaa vuoden 2021 alusta ensisynnyttäjille ja monikkoperheille mahdollisuuden kahteen maksuttomaan kotipalvelukäyntiin.	Lapsiperheiden kotipalvelu	Käyntimäärät
	Lastensuojelu toimii monialaisesti lasten, nuorten ja perheiden tarpeet/haasteet huomioiden. Avohuoltopainotteisuus näkyä palveluissa	Lastensuojelu, lapsiperheiden sosiaalipalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut	Yhteistyön kokemukset Asiakasmäärät/palvelu
Peruskoulun jälkeiseen koulutukseen hakeutumisen tukeminen	Peruskoulussa menestymisen tukeminen - opinto-ohjaus - oppilashuolto - yksilöllisyyden huomioiminen - henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Oppilashuollon resurssien ja henkilöstön pysyvyyden turvaaminen LPM-keskustelut käytössä ja hyödynnetty Perheneuvola, seurakunta, järjestöt, kaupunki	Kouluterveyskyselyn tulokset Uusi oppilashuollon hanke käynnistetty

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Oppimisen tuki	Joustavien opetusryhmien muodostaminen tarvittaessa	Kouluterveyskyselyn tulokset
	Etsivän nuorisotyön toiminta	Etsivän nuorisotyöntekijä	Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten määrä Verkostoituminen onnistunut nuorten kanssa toimivien välillä NEET-nuorten prosenttiosuus ko. ikäryhmästä
	Taiteen perusopetuksen tukeminen	Kansalaisopisto, musiikkiopisto ja tanssiopisto	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18 - vuotiaista
Elintapojen myönteinen kehittyminen	Hyvinvointineuvola lapsille ja perheille. Neuvokas Perhe-toiminnan vakiinnuttaminen.	Kouluterveydenhuolto, lasten neuvola ja kaupungin liikuntapalvelut	Osallistujien määrä perheet / käynnit
	Kouluikäisten elintapaohjaus / Selänne, koulutoimi Järjestöt, yhdistykset -Liikunta Liikuntaneuvontaa toteutetaan yksilöllisesti/ryhmässä	Liikuntapalveluiden ohjatut ryhmät Vapaa-ajanohjaaja Opettajat	Terveystiedon aktiivisuus perusopetuksessa TEA-pistemäärä Asiantuntijavierailut väh. 1 krt / lukukausi Toiveruokapäivä toteutetaan 1krt/ruokalista

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	-Ravitsemus; Ruokalistasuunnittelussa huomioidaan saadut asiakaspalautteet Ravitsemustiedon jakaminen Terveyslentojen järjestäminen yhteistyössä yhdistysten ja yritysten kanssa	Kouluterveydenhuollon henkilöstö Järjestöt, yhdistykset, yritykset Ruokapalveluhenkilöstö Ravitsemusterapeutti/ ruokapalveluhenkilöstö HyteLape-ryhmä	Noudatetaan ravitsemussuosituksia Ravitsemusterapeutin luentojen määrä Ruokapalveluissa toteutetaan lähiruuan ja kasvien käyttöä Luentojen määrä
	Edullinen / maksuttomat liikuntapaikat ja -palvelut	Liikkuva Koulu hanke Alle 19-vuotiaiden maksuttomat uinit ja kuntosalin käyttö	Ylipaino, %-aste 8 ja 9.luokan oppilaista pienentynyt Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, %-aste 8. ja 9. luokan oppilaista pienentynyt
	Asiantuntijavierailut ja muut ehkäisevät tukimuodot päihdeasioissa/koulutoimi	Kouluterveydenhoitajat ja lääkäri	
	Ravitsemusterapeutin luennot yläkoululaisille / kouluth	Nuoriso- ja liikuntapalvelut sekä oppilashuolto	Tupakoi päivittäin osuus ko. oppilaista (kouluterveyskysely) pienenee Nuuskan ja päihteiden käytön väheneminen (kouluterveyskysely)

Nuorten aikuisten ja työikäisten hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
<p>Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien määrän väheneminen</p> <p>Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus</p>	<p>Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus / etsivä nuorisotyö</p> <p>Työpajatoiminnan jatkuminen</p>	<p>Etsivän nuorisotyöntekijä</p> <p>Työllisyyskoordinaattori</p> <p>Yksilöohjaajat</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 v, määrä pienentynyt</p> <p>Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten määrä</p>
<p>Työllisyyden ja työkyvyn kehittämistoimet</p>	<p>Työpaikkojen lisääminen</p> <p>Aktiivinen elinkeinopolitiikka</p> <p>Pyhäjärven kaupunki ja Pyhäjärven Kehitys Oy</p>	<p>Tarvittavat investoinnit</p> <p>Pyhäjärven Kehitys Oy</p> <p>Kaupunginjohtaja</p> <p>Työllisyyskoordinaattori</p>	<p>Työttömyysprosentti</p> <p>Työllisten määrä</p>
	<p>Työllisyyden tukitoimet</p> <p>Pyhäjärvi lisä (yrittäjät ja järjestöt)</p> <p>Kaupunki</p>	<p>Työllisyyskoordinaattori</p>	<p>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä</p>
	<p>Työttömien terveystarkastukset</p> <p>Selänne</p> <p>Henkisen hyvinvoinnin tukeminen</p>	<p>Työterveydenhoitaja/Selänne</p> <p>Sosiaalitoimi, Mielenioreyskeskus, seurakunta, järjestöt, kaupunki</p>	<p>Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 – 64 vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä</p> <p>Työllistämislisän käyttömäärä/vuosi</p> <p>Työmarkkinatuen kuntaosuus</p> <p>Sairastavuusindeksit</p>

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Elintapojen myönteinen kehittyminen	Savuton Pyhäjärven kaupunki	Tupakoinnin lopettavien korvaushoito, (noin 200 €/hlö)	Korvaushoitojen määrä vastaa kysyntää
	Monipuoliset ja edulliset liikuntapaikat	Kuntosalin ja uimahallin ilmainen käyttö Time Out toimintaan osallistuville. Liikunta/ravitsemusneuvonta/vapaa-ajanohjaaja.	Vertaistukiryhmien toteutuminen, painonhallinnan etäohjauksen toteutuminen
	Järjestötoiminnan tukeminen	Järjestöavustukset, maksuttomat tilat	Avustusten määrä, nuorisotilojen käyttöaste
	Harrastustoiminnan monipuolistaminen ja tiedotuksen tehostaminen Liikuntaneuvonta/Selänne ja liikuntapalvelut	Vapaa-ajanohjaaja	Terveystyön edistämisen aktiivisuus liikuntatoimessa, TEA -pistemäärä parantunut/pysyy hyvänä Liikuntaryhmissä kävijämäärät vähintäänkin ennallaan

Ikääntyvien hyvinvoinnin ja kotona asumisen edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Ikääntyvien toimintakyvyn ja kotona asumisen edistäminen sekä elintapojen myönteinen kehittyminen	Kolmannen sektorin, liikuntapalveluiden, kulttuuripalveluiden ja seurakunnan järjestämät vertaistuki-, liikunta- ja muut toimintaryhmät *Järjestöt, liikuntapalvelut, seurakunta Kaupunki	Ikäihmisten liikuntaneuvoja (vapaa-ajanohjaaja), kulttuurisihteeri, vapaaehtoistoiminta Edulliset liikunnan senioripassit ikäihmisille	Liikuntaryhmien/vuorojen kävijämäärät mittarina Ikäihmisten kulttuuri- ja liikuntatapahtumien määrät Ikäihmisten kuntokartoitukset (myös ikäryhmävalmennuksissa)
	Liikuntaneuvonta/Selänne/ liikuntapalvelut	Liikuntapalvelujen henkilökohtaiset / pienryhmien ikäryhmävalmennukset Vapaa-ajanohjaaja Yhteistyö järjestöjen kanssa	Seniorineuvolan tarkastusten määrä
	Kotona-asumisen tukemisen muodot vakiintuvat Kaupunki/Selänne	Ohjaustukea/avustusta järjestöjen liikuntaan Tukipalveluseteli on käytössä siivoukseen ja kodinhoidollisiin ulkotöihin (Selänne) Palveluliikenne	Ennaltaehkäisevien kotikäyntien määrä Kotona-asuvien yli 75-vuotta täyttäneiden %-määrä on vähintään 93 % Yhteistyötapaamisen toteutuminen, osallistuvien järjestöjen määrä Palveluliikenteen käyttöaste

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Mielenvireyskeskus, sosiaalitoimi, seurakunta, järjestöt, VIVA-hanke, kaupunki	Kaupungin erillismääräraha tukipalveluseteliin toteutuu Kuntalaiskyselyn tulos joka toinen vuosi Sairastavuusindeksit
	Toteutetaan uudistuvaa ikäihmisten ravitsemussuosituksia 55+ /Ruokapalvelut Ateriapalvelun asiakkaille ruoat toimitetaan tilauksen mukaan kotiin asti joka päivä	Ruokapalvelut tekevät yhteistyötä kotihoidon (Selänteen) kanssa Ruokapalveluhenkilöstö/Työntalo Namon	Ravitsemussuositusten mukainen ruuan valmistus. Ateriapalvelun vaikutus → monipuolinen ruokavalio RAI-mittari MNA-mittari Asiakkaan tapaaminen -> sosiaalinen tapahtuma
	70 -vuotiaiden terveystarkastukset	Selänne vanhuspalvelut	Ikävuositarkastuksen toteutuminen % ko. ikäryhmästä
	Esteettömän asumisen kehittäminen lähellä palveluita. Kaupunki Kiinteistö Oy Rillankivi	Riittävät vuokra- ja omistusasumisen vaihtoehdot lähellä palveluita. Kaupungin osalta vastuu Kiinteistö Oy Rillankivellä vuokra-asumisen osalta. Omistusasumisen kehittäminen kaupungin elinkeinopalveluiden (khall) vastuulla.	Vuonna 2022 kaksi uutta hissillistä kerrostaloa Senioritalo, rakennuttaja Kuusikkoaho Oy. Toinen yksityinen asunto-osakeyhtiö.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Palveluohjaus ja kotikuntoutus toteutuu ja kehittyy/ Selänne	Selänne; terveys- ja vanhuspalvelut, hyvinvointipalvelut Matalan kynnyksen palvelupiste ja seniorineuvola	Asiakaslähtöisen palveluohjauksen toteutuminen ja odotusajat Kotikuntoutusasiakkaiden määrät Seniorineuvola-asiakkaiden määrät ja palvelupiste asiakkaiden määrä
	Kotona asumista tukevien palveluiden kehittyminen ja hyvinvointiteknologian hyödyntäminen. Aktiivinen kodin muutostöiden ohjaus ja suunnittelu. Peruspalvelukuntayhtymä Selänne Pyhäjärven kaupunki Kiinteistö Oy Rillankivi	Videovisitt etäpalvelu kotihoidossa Videovisitt toiminnallinen päiväsältö ja etäkuntoutus Selänne; terveys- ja vanhuspalvelut ja sosiaalipalvelut, seurakunta, yksityiset palveluntuottajat, järjestöt, seurakunnat, kaupunki ja Kiinteistö Oy Rillankivi	Hyvinvointiteknologian hyödyntäminen eri palvelutoiminnoissa ja toiminnan arvioinnissa. Virtuaalikutikäynnit ensisijaisina käynteinä palveluita avattaessa. Toteutuneet etäkuntoutusryhmät Toteutuneet etäpäivätoiminta/seniorikahvilakerrat Kotona asuu yli 75-vuotiaista 93 % ja käytössä oleva hyvinvointiteknologia kotona asumisen tukena.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Omais- ja perhehoitajien terveystarkastusten toteutuminen sekä omais- ja perhehoitajien tukeminen. Omaishoitajien vapaapäivät toteutuvat. Selänne	Selänne: terveys- ja vanhustalvet, hyvinvointipalvelut sekä järjestöt Vuorohoitopaikat, toimeksiantosopimukset, perhehoito	Omais- ja perhehoitajien terveystarkastukset toteutuvat 100 %:sti Omaishoitajat käyttävät 100 %:sti vapaapäivät

EVA-menettelyn käyttö päätöksenteossa

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) -menetelmät käytössä päätöksenteossa suunnitelmallisesti	Toimielimet tekevät päätöksiä EVA:n käytöstä. Päätösten valmistelijat ja esittelijä. Tarvittaessa osallistetaan asiantuntijoita.	Yhteiset EVA-mallit kaikilla hallintokunnilla ja tytäryhtiöillä. Kaupungin ja tytäryhtiöiden oma henkilöstöresurssi	EVA:n käyttömäärät / vuosi

Koettu hyvinvointi

Elinympäristö, taide ja kulttuuri hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Fyysisen elinympäristön suunnittelu ja toteutus tukee asukkaiden ja yhteisöjen turvallisuutta ja hyvinvointia	Maankäytön, asumisen, kaavoituksen, liikenteen ja ympäristön suunnittelu. Tekniset palvelut	Ostopalvelut/suunnittelu Kaupungin omana työnä/urakointina	Ympäristöinvestoinnit/vuosi Kuntakyselyn tulokset jtv Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10.000 vastaavan ikäiseen henkilöön.
Asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen	Eri ikäryhmien osallisuuden lisääminen Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden edistäminen: -lapset, nuoret, ja lapsiperheet -nuoret aikuiset ja työikäiset -ikäihmiset -erityisryhmät	Kuntajohto, Hyte/Lape-ryhmä Yhteisöasiamies, kulttuurisihteeri, vaikuttamistoimielimet, työllisyyskoordinaattori, Työntalo Namon Kulttuurisihteeri, vastaava vapaa-ajanohjaaja Kihutoimikunta	Tapahtumien määrä/kävijämäärä Palautteet sekä kyselyt

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	<p>Luontokohteista huolehtiminen ja markkinointi</p> <p>Luontoliikuntaan ja metsäluonnon saavutettavuuteen panostaminen</p> <p>Tekninen toimi, sivistystoimi, hallintotoimi</p>	<p>Tekniset palvelut/ostopalvelut/urakointi</p> <p>Kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, Työntalo Namu</p>	<p>Tapahtumien määrä/osallistujamäärä/palautteet</p>
	<p>Kirjasto- ja monitoimitalon toteuttaminen</p>	<p>Tekniset palvelut</p>	
	<p>Vetovoimaisten tapahtumien järjestäminen</p>	<p>Yhteisöasiamies</p> <p>Kulttuurisihteeri</p> <p>Vastaava vapaa-aikaohjaaja</p> <p>Hyte/Lape ryhmä</p> <p>Nuorten vaikuttajaryhmä</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto</p>	<p>Palautteet sekä kyselyt</p>

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
	Yhteisöohjelman valmistelu Viestitään hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä vuorovaikutteisesti.	Yhteisöasiamies/järjestöt/yhdistykset Hyte/Lape-työryhmä Pyhäjärven kaupunki Peruspalvelukuntayhtymä Selänne	Yhteisöohjelma valmis 2021 Ppky Selänteen uudet kotisivut on avattu. Pyhäjärven kaupungin kotisivujen terveys- ja hyvinvointi osio on päivitetty. Hyvinvointitapahtuma.
	Kehitetään digituen toiminta kaupunkilaisille vapaaehtoistoimijoiden ja julkisten palvelutoimijoiden ja koulutusorganisaatioiden kesken	Kuntajohto Hyte ryhmä Yhteisöasiamies Digituen verkosto	Kaupunkilaisten digiosaaminen paranee
	Valmistellaan osallisuusohjelma	Kuntajohto Hyte/Lape ryhmä Yhteisöasiamies Kulttuurisihteeri	Nimetään osallisuusohjelmaa valmisteleva työryhmä. Osallisuusohjelma valmis 2021.

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Kuntaimago paranee	Pyhäjärven Ikäystävällinen Pyhäjärvi teeman mukainen hyte-työ	Kuntajohto Hyte/Lape -ryhmä Kaikki palvelualat	Pyhäjärven hyte toimintamallia 'Ikäystävällinen Pyhäjärvi' toteutetaan
	Hyte kertoimen tulosindikaattorit paranevat *) Toteutetaan hyvinvointiviestintää kaupungin, Selänteen, järjestöjen, yhdistysten ja yritysten yhteistyönä.	Kaikki palvelualat Selänne Kaikki palvelualat toimijoina	TEA-pistemäärä kuntajohdossa Näkyvyys mediassa ja sosiaalisessa mediassa; mainintojen/artikkelien
	Sosiaalinen media on aktiivisessa käytössä (fb:t ym:t)	Kaikki palvelualat	Lukumäärä FB tykkääjien lukumäärä

Asukkaiden kokemustiedon hyödyntäminen hyvinvointityössä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Asukkaiden osallistaminen	<p>Kuntalaiskysely toteutetaan kerran valtuustokaudella ja kokemustietoa kerätään hyvinvointitapahtumassa ja neuvostoissa sekä nuorisovaltuustossa x1 / vuosi yli 17-vuotiaille.</p> <p>Kaupunki hallintopalvelut</p>	<p>Toimialueiden johtajat</p> <p>Kulttuurisihteeri</p> <p>Yhteisöasiamies</p>	<p>Toteutunut kuntalaiskysely kerran valtuustokaudessa. Välissä hyödynnetään edellisestä hyvinvointikyselystä saatua kokemustietoa.</p> <p>Suunnitelmallisen kokemustiedon keräyksen toteutumiskerrat/vuosi</p>
	<p>Sosiaali- ja terveystoimessa käytössä v. 2019 Roidu -asiakastytyväisyyden mittausjärjestelmä.</p> <p>Mittausjärjestelmällä voidaan selvittää sosiaali- ja terveystoimen eri palveluiden ja yksiköiden asiakastytyväisyyttä.</p> <p>Ppky Selänne</p> <p>Turvallisuuskysely toteutettu v. 2020</p>	<p>Selänne</p> <p>Tekniset palvelut/liikenneturvallisuustyöryhmä</p>	<p>Palaute näkyy reaaliaikaisesti Ppky Selänteen sivuilla</p>

7. Kertomuksen vastuutaho ja laatijat

Kaupunginhallituksen nimeämä hyvinvointiryhmä. Hyvinvointiryhmää on täydennetty LAPE-työryhmän edustajilla. HYTE-LAPE työryhmä on työssään hyödyntänyt eri alojen asiantuntijoita.